

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови**

Кваліфікаційна робота

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З
ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ**

**Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.021 (Мова та зарубіжна література
(англійська))**

**Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Богач Ірини Андріївни**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент
Левчик Наталія Стефанівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат педагогічних наук, доцент
Обіход Інна Василівна**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	8
1.1. Поняття іншомовної комунікативної компетентності.	8
1.2. Особливості формування англomовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.	15
1.3. Мета і зміст формування англomовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.	24
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	30
2.1. Етапи формування монологічного мовлення учнів профільної школи.	30
2.2. Використання інтерактивних презентацій у навчанні монологічного мовлення старшокласників.....	35
2.3. Підсистема вправ для формування англomовної компетентності у монологічному мовленні учнів 10-11 класу з використанням інтерактивних презентацій.....	43
Висновки до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ	60
3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту.	60
3.2. Аналіз результатів експериментального навчання та ефективності запропонованої методики.	63
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Сучасний освітній процес дедалі більше орієнтується на формування іншомовної комунікативної компетентності, адже володіння іноземною мовою відкриває можливості для навчання, професійного розвитку та міжкультурної взаємодії. Зокрема, провідне місце належить англійській мові як універсальному інструменту міжнародного спілкування, який набуває особливої актуальності на етапі профільної середньої освіти. Таким чином, освітня система України, спираючись на положення Концепції «Нова українська школа» [20] та Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти [49], передбачає формування здатності учнів профільної школи ефективно спілкуватися іноземною мовою у різних академічних, професійних та соціальних контекстах. Зокрема, одним із визначальних показників сформованості іншомовної комунікативної компетентності є монологічне мовлення, що забезпечує вміння учнів самостійно, логічно, структуровано та граматично правильно висловлювати думки, почуття й наміри. Проте, як показує практика, формування саме монологічних умінь часто викликає труднощі, що зумовлює необхідність удосконалення підходів до навчання монологу.

Перспективним напрямом підвищення ефективності навчання є використання інтерактивних презентацій, які поєднують аудіовізуальні та текстові компоненти, забезпечують мультимедійність та сприяють активному залученню учнів, підсилюючи мотивацію, креативність та автономність старшокласників, а також підтримуючи реалізацію компетентнісного, комунікативного та особистісно орієнтованого підходів.

Проблему формування іншомовної комунікативної компетентності розглядали такі науковці, як Н. Чомські [48], Д. Хаймс [55], М. Канал та М. Суейн [47], Л. Бахман [44], О. Бігич [15], Н. Бориско [15], С. Ніколаєва [7; 13; 15], Л. Панова [16], М. та О. Стахові [71], Т. Полонська [22], Л. Кардаш [9], О. Тарнопольський [12] та ін. Етапи формування монологічного мовлення висвітлювалися у працях І. Ставицької та Н. Куценюк [26], А. Гембарук

та І. Холод [14]. Питання застосування мультимедійних та інноваційних технологій у навчанні іноземних мов досліджували Н. Морзе [5], О. Спірін [25], Р. Меєр [63], Ю. Фальштинська та І. Магденко [30], Т. Бойко [1], О. Янчук [37] та ін. Попри наявність ґрунтовних наукових розвідок, цілісна методика формування монологічної компетентності учнів профільної школи з використанням інтерактивних презентацій залишається недостатньо розробленою.

На практиці спостерігається розрив між рівнем засвоєння мовних знань і здатністю учнів ефективно застосовувати їх у процесі усного монологічного мовлення. У цьому контексті використання інтерактивних презентацій відкриває нові можливості для подолання зазначеної прогалини, оскільки вони забезпечують візуальну підтримку мовлення, сприяють структуризації висловлювання, підвищують мотивацію та емоційну залученість учнів, а також активізують мовленнєву практику.

Актуальність дослідження зумовлюється потребою у створенні сучасної методики використання інтерактивних презентацій у процесі формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи. Саме монологічне мовлення як вид мовленнєвої діяльності є важливим показником рівня володіння іноземною мовою, оскільки передбачає здатність учнів до самостійного, логічного та розгорнутого усного висловлювання. Поєднання традиційних педагогічних принципів з можливостями цифрових технологій, зокрема інтерактивних презентацій, створює умови для підвищення ефективності навчання англійської мови та активізації мовленнєвої діяльності старшокласників.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та експериментальній перевірці методики формування англомовної компетентності у монологічному мовленні учнів профільної школи з використанням інтерактивних презентацій.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати теоретичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні учнів профільної школи;
- обґрунтувати доцільність використання інтерактивних презентацій у процесі формування монологічних умінь;
- розробити підсистему вправ і завдань для розвитку англомовної монологічної компетентності;
- провести експериментальну перевірку та здійснити аналіз ефективності запропонованої методики.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.

Предметом дослідження є методика використання інтерактивних презентацій як засобу формування компетентності у монологічному мовленні учнів профільної школи на уроках англійської мови.

Для вирішення поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження**: теоретичних (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел; емпіричних (спостереження, бесіда, педагогічний експеримент, що включав констатувальний, формувальний і контрольний етапи); а також методи статистичної обробки результатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому було теоретично обґрунтовано та розроблено підсистему вправ для формування англомовної монологічної компетентності учнів профільної школи з використанням інтерактивних презентацій; набуло подальшого розвитку вивчення ролі та значення інтерактивних презентацій у навчанні монологічного мовлення.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання запропонованої підсистеми вправ у навчальному процесі профільної школи з метою формування англомовної компетентності у монологічному мовленні за допомогою інтерактивних презентацій. Матеріали дослідження можуть

використовуватися вчителями іноземної мови для удосконалення методики формування в монологічному мовленні учнів профільної школи.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних напрацювань нашого дослідження представлена у тезах доповіді «Англомовна монологічна компетентність старшокласників як об'єкт педагогічних досліджень». Метаріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та молодих учених «Теоретичні та прикладні аспекти методики навчання іноземних мов та перекладу в умовах сьогодення». Житомир. ЖДУ, 2025. С. 33–35. А також у статті «Формування англомовної монологічної компетентності старшокласників профільної школи з використанням інтерактивних презентацій». Магістерський науковий вісник. Вип. №45. Тернопіль. ТНПУ, 2025. С. 65–69.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, вказано методи, визначено наукову новизну та практичне значення магістерської роботи.

У **першому розділі** розкрито поняття іншомовної комунікативної компетентності, описано мету, зміст та особливості формування англомовного монологічного мовлення учнів профільної школи.

У **другому розділі** розглядаються етапи формування англомовного монологічного мовлення, доцільність використання інтерактивних презентацій в навчальному процесі та запропоновано розроблену нами підсистему вправ і завдань для розвитку англомовного монологічного мовлення.

У **третьому розділі** описано експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики та здійснено інтерпретацію результатів дослідження.

У **висновках** узагальнено результати дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні висновки проведеної роботи та окреслено перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел містить 77 найменувань. З них 37 джерел українською мовою та 40 джерел іноземними мовами. Робота містить 4 рисунки, 6 ілюстрацій і 2 таблиці.

Додатки включають приклад вербальної опори та завдання для післяекспериментального зрізу знань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

1.1. Поняття іншомовної комунікативної компетентності.

У сучасній освітній парадигмі поняття компетентності набуває особливої значущості, оскільки акценти зміщуються від традиційного засвоєння суми знань до формування здатності учня ефективно діяти в реальних життєвих, навчальних і професійних ситуаціях. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [49, с. 129] концепція компетентності ґрунтується не лише на напрацюваннях прикладної лінгістики, а й на підходах прикладної психології та соціополітичних засадах.

Саме цим зумовлюється провідна роль компетентнісного підходу, що покладений в основу Концепції «Нова українська школа» [20] та Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти [49]. У зазначених документах результат навчання розглядається не лише як відтворення засвоєної інформації, а як сформованість ключових і предметних компетентностей, які дають змогу випускникові успішно інтегруватися в сучасне суспільство, продовжувати освіту й здійснювати свідому професійну діяльність.

У сфері навчання іноземних мов це безпосередньо пов'язано з поняттям комунікативної компетентності, оскільки саме вона відображає здатність використовувати мовні знання (лексичні, граматичні, фонетичні) для реального спілкування. На відміну від традиційних підходів, сучасні стандарти [20; 49] орієнтують учителя на формування в учнів умінь розуміти іншомовне висловлювання, адекватно реагувати в типових і проблемних комунікативних ситуаціях, будувати власні усні й письмові повідомлення. Таким чином, розуміння поняття іншомовної комунікативної компетентності є ключовим для педагогів, оскільки необхідне для побудови ефективного освітнього процесу,

формування дієвих методик навчання, визначення навчальних завдань та створення методологічної основи для подальших наукових досліджень у галузі мовної освіти.

Наукова література активно досліджує різні підходи до визначення поняття іншомовної комунікативної компетентності. Важливими є наукові доробки Н. Чомскі [48], Д. Хаймса [55], М. Канала та М. Суейн [47], Л. Бахмана [44], О. Бігич [15], Н. Бориско [15], С. Ніколаєвої [7; 13; 15], Л. Панова [16], Т. Полонської [22], О. Тинкалюк [27], М. та О. Стахових [71] та ін.

Уперше розмежування понять «компетентності» і «використання мови» було запропоновано Н. Чомскі [48, с. 4] в межах концепції генеративної граматики, який розглядав компетентність як систему внутрішніх мовних знань, притаманних усім носіям мови, тоді як мовленнєва діяльність у конкретних ситуаціях відображала реальний рівень застосування цих знань, оскільки підсвідомі розумові здібності людини дозволяють будувати необмежену кількість речень з обмеженого набору одиниць. Під цим розуміємо, що знання мови та її практичне використання це різні, але взаємопов'язані аспекти комунікативної компетентності.

Подальший розвиток ідея Н. Чомскі отримала у працях Д. Хаймса, який наголосив, що мовна поведінка залежить не лише від знання граматичних правил, а й від соціальної ролі мовця та контексту спілкування, а знання цих ситуацій та вміння діяти відповідно до них становлять важливу складову мовної компетентності [55].

Важливим етапом у дослідженні та систематизації складових комунікативної компетентності стали праці М. Канала та М. Суейн [47], які визначили чотири основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності: граматичний (володіння лексико-граматичними засобами мови), соціолінгвістичний (адаптація мови до соціокультурного контексту), дискурсійний (забезпечення когерентності та зв'язності висловлювань) та стратегічний (застосування комунікативних стратегій для компенсації прогалин

у знаннях мови), що дозволило розробити методики оцінювання та навчання іноземної мови з урахуванням різних аспектів комунікації.

Л. Бахман, у свою чергу, також розглядає іншомовну комунікативну компетентність як комплексну систему та, услід за попередниками, зазначає важливість зв'язку знання мови з умінням використовувати її у реальних комунікативних ситуаціях [44, с. 85–87]. Таким чином, науковець пропонує розширену модель іншомовної комунікативної компетентності, яка поєднує попередньо зазначені граматичний, соціолінгвістичний та стратегічний компоненти, проте також додає психофізичні механізми, що забезпечують технічне виконання мовних дій (вимова, слухове сприйняття, жести).

Так, внесок праць науковців другої половини ХХ століття (1965-1990 рр.) закладає міцну методологічну основу для подальших досліджень та слугує важливою базою для формування нових підходів визначення іншомовної комунікативної компетентності.

У ХХІ столітті науковий інтерес до визначення та проблеми становлення цього поняття відображає еволюцію попередніх методологічних засад. Дослідники нашого часу, а саме О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєва та співавтори визначають іншомовну комунікативну компетентність як здатність ефективно взаємодіяти та досягати взаєморозуміння з носіями мови, яка вивчається, у відповідності з нормами та культурними традиціями в умовах прямого й опосередкованого спілкування, відображаючи інтеграцію кількох провідних методичних підходів, а саме комунікативного, соціокультурного, діяльнісного та інтегративного [15, с. 36].

У контексті загальної середньої освіти Л. Панова та співавтори [16, с. 56] визначають іншомовну комунікативну компетентність як здатність і готовність здобувача освіти здійснювати міжкультурну іншомовну взаємодію з носіями мови в межах вимог, окреслених навчальною програмою, що підкреслює прикладну орієнтацію компетентності та її відповідність Концепції «Нової української школи» [20].

За визначенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [49, с. 129–142], іншомовна комунікативна компетентність — це сукупність мовних знань, умінь і характеристик особистості, які дають змогу ефективно діяти в різних ситуаціях спілкування іноземною мовою, спираючись на взаємопов'язані лінгвістичний (знання й використання лексики, граматики, фонетики), соціолінгвістичний (добір мовних засобів відповідно до норм ввічливості й ситуації спілкування) та прагматичний (уміння будувати зв'язні, логічно організовані висловлювання відповідно до комунікативного наміру) компоненти.

Подібно до попередників, О. Тинкалюк, С. Ахмед та І. Вяхк трактують іншомовну комунікативну компетентність як поєднання знань іноземної мови, практичних умінь та досвіду розв'язання типових комунікативних завдань. Дослідники також підкреслюють значення фонетичних, лексичних та граматичних знань, а також сформованість комунікативних умінь в говорінні, читанні, аудіюванні та письмі [2; 27; 41]. Зокрема, О. Тинкалюк визначає поняття іншомовної компетентності як володіння мовою на високому рівні, що охоплює як вербальні, так і невербальні засоби комунікації [27]. Услід за дослідниками, вважаємо, що лише активне застосування знань у різних комунікативних ситуаціях слугує передумовою їхнього реального засвоєння.

Варто зауважити, що І. Вяхк у своїй дисертації наголошує на професійно орієнтованому та ресурсному характері аналізованого поняття, підкреслюючи важливість різних форм і методів ділової взаємодії, умінь самопрезентації, а також методів генерування ідей та інтеграції персоналу для конструктивної взаємодії [2, с. 23].

Визначення О. Діордіященко вказує на комплексний характер іншомовної комунікативної компетентності, пояснюючи це поняття як рівень оволодіння «технікою» спілкування іноземною мовою, що включає в себе засвоєння етно- та соціально-психологічних еталонів, стандартів і стереотипів поведінки [6]. Як бачимо, особлива увага приділяється значимості соціокультурного аспекту, а не лише механічному засвоєнню лексики й граматики.

Аналіз різних наукових поглядів на визначення іншомовної комунікативної компетентності дає змогу структурувати їх у три основні концептуальні підходи [75].

Перший підхід розглядає іншомовну комунікативну компетентність як сукупність мовних знань, умінь та навичок, що забезпечує високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними засобами комунікації.

Другий підхід підкреслює, що іншомовна комунікативна компетентність є складним інтегральним утворенням особистості, яке охоплює не тільки сукупність знань, умінь та навичок, але й мотиваційні та когнітивні компоненти. Так, усне мовлення формується в процесі систематичного навчання та забезпечує здатність здобувача освіти ефективно використовувати іноземну мову для комунікації у різноманітних соціальних та навчальних ситуаціях.

Третій підхід, до якого схиляється дослідниця [75], акцентує увагу на міжкультурному вимірі іншомовної комунікативної компетентності, розглядаючи її як здатність особистості адекватно та вільно реалізовувати комунікацію з носіями іншої мови, враховуючи культурні особливості співрозмовника. Крім того, такий підхід передбачає ефективне вирішення завдань міжособистісної та міжкультурної взаємодії, що забезпечує успішну комунікацію у різноманітних соціокультурних контекстах.

Наукова розвідка Ш. Вайт також узагальнює сучасні наукові підходи до визначення поняття іншомовної комунікативної компетентності й пояснює, що точна граматична правильність має обмежене значення у повсякденному спілкуванні, проте її роль залишається важливою в контексті академічної комунікації [77]. З цього розуміємо, що роль граматичної компетентності може варіюватися, оскільки визначається комунікативним середовищем та специфікою мовної діяльності.

Важливо зазначити, що іншомовна комунікативна компетентність може реалізовуватися не лише в різних контекстах, але й у двох формах: монологічній та діалогічній [58]. Так, між ними існують суттєві відмінності щодо структури,

функцій і характеру взаємодії учасників мовного процесу. Дослідженні трактування [9] визначають специфічні когнітивні та комунікативні вимоги монологічного мовлення та дозволяють виділити його серед інших форм комунікації, зокрема діалогу.

Таким чином, монологічне висловлювання розглядається як більш складна форма мовлення порівняно з діалогічною, оскільки реалізація монологу вимагає попереднього продумування та планування, а також не підтримується безпосередньою взаємодією з іншими учасниками спілкування. Такий вид комунікації здебільшого адресований багатьом слухачам одночасно, що робить його більш складним за структурою та функціональністю [9]. Так, у навчальному процесі діалог слугує базовою формою комунікації, проте не перебуває у конкуренції з монологом. Обидві форми мають різні переваги й обмеження: діалог забезпечує взаємодію між учасниками, але обмежує симетричність стосунків і свободи учнів, тоді як монолог надає слухачам свободу інтерпретувати повідомлення і реагувати на нього за власним бажанням, не нав'язуючи обов'язкової відповіді [60].

Розглядаючи іншомовну комунікативну компетентність у контексті монологічної та діалогічної форм реалізації, розуміємо, що це поняття не лише охоплює процес передачі інформації, думок та повідомлень, але й також відповідає за відображення емоцій та почуттів. Таким чином, сприйняття та розуміння інформації адресатом через використання іноземної мови також реалізується із залученням жестів, міміки, інтонаційних маркерів та контексту. Відповідно, ефективне володіння мовою неможливе без адекватної інтерпретації реакції співрозмовника, гнучкості та здатності мовця впливати на хід комунікації [19].

Виходячи з цього, дослідження іншомовної комунікативної компетентності демонструють її багатогранний характер, поєднуючи не тільки структурні, а й функціональні підходи. Зокрема, поняття комунікації іноземною мовою ґрунтується на комунікативному аспекті спілкування та передбачає реалізацію низки важливих функцій, а саме інформаційної, пізнавальної,

експресивної, спонукальної, координаційної та емотивної [10]. Важливу роль у цьому контексті відіграють комунікативні та когнітивні здібності, мотивація, креативність та готовність до іноземного спілкування [36].

Варто проаналізувати, які знання, уміння та стратегії потрібно використовувати, щоб будувати власні висловлювання зрозуміло й послідовно. Таким чином, важливим є визначення основних складових іншомовної комунікативної компетентності. У цьому контексті М. та О. Стахові [71], аналізуючи праці М. Канала та М. Суейн [47], зазначають, що іншомовна комунікативна компетентність охоплює кілька взаємопов'язаних компонентів:

- 1) мовний, який передбачає знання граматичних та мовних норм;
- 2) культурний, який забезпечує розуміння впливу культурних чинників на комунікацію;
- 3) інтерактивний, який відповідає за здатність налагоджувати та підтримувати ефективну взаємодію;
- 4) стратегічні та метакогнітивні компоненти, які дозволяють контролювати власні знання, сприйняття та поведінку під час спілкування.

Як бачимо, багато науковців зробили вагомий внесок у дослідження іншомовної комунікативної компетентності, запропонували різні підходи до її визначення та структурування, що відображають еволюцію наукового осмислення цього явища:

- комунікативний, який передбачає становлення здатності оперувати іншою мовою як засобом спілкування в різних соціальних ситуаціях, оскільки основна увага приділяється не засвоєнню граматичних структур, а вмінню передавати та сприймати зміст, досягати комунікативної мети;
- когнітивний, який базується на уявленні про те, що мовлення є результатом мисленнєвої діяльності, тобто процес навчання мови тісно пов'язаний з пізнавальними функціями (пам'яттю, уявою та мисленням);
- компетентнісний, який орієнтується на формування цілісних компетентностей, а саме здатності діяти в реальних ситуаціях;

- соціокультурний, який передбачає розгляд іноземної мови як засобу пізнання культури народу, який нею розмовляє, а також як інструменту міжкультурної взаємодії;
- діяльнісний, який ґрунтується на положенні про те, що засвоєння мови відбувається в процесі її застосування та активної діяльності;
- інтегративний, який, на нашу думку, займає провідне місце, оскільки поєднує основні елементи різних методичних систем — комунікативної, когнітивної, компетентнісної, соціокультурної та діяльнісної.

Беручи до уваги підходи Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [49, с. 129–142] та результати аналізу сучасних наукових підходів [2; 6; 15, с. 36; 16, с. 56; 27; 71], іншомовну комунікативну компетентність розглядаємо як інтегративну систему знань, умінь і стратегій, що забезпечує здатність особистості ефективно здійснювати іншомовну взаємодію в усній і письмовій формах у різних соціальних та навчальних контекстах на основі взаємодії лінгвістичного, соціолінгвістичного, прагматичного й дискурсивного компонентів.

Таким чином, у підпункті ми виокремили основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності, проаналізували різні підходи до трактування цього поняття, на основі яких визначили власне формулювання. Далі перейдемо до аналізу специфіки становлення англomовної компетентності у контексті монологічного мовлення учнів профільної школи.

1.2. Особливості формування англomовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.

Англomовне монологічне мовлення є важливим індикатором сформованості іншомовної комунікативної компетентності, оскільки демонструє здатність учня будувати зв'язні, логічні та змістовні висловлювання. У профільних школах цей процес має свою специфіку, оскільки передбачає індивідуалізацію навчання, а саме врахування інтересів, здібностей і

професійних намірів учнів, що підвищує їхню мотивацію до вивчення обраних дисциплін, а також цілеспрямовану підготовку до Національного мультипредметного тесту та подальше використання сучасних цифрових технологій [23, с. 148–151; 32]. У таких умовах зростає значення сформованості монологічного мовлення, яке є необхідним для виконання презентаційних, аналітичних і проєктних завдань, характерних саме для профільної освітньої траєкторії. Так, постає потреба детально дослідити та проаналізувати особливості формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.

Насамперед, важливо дати визначення поняттю англомовного монологічного мовлення, яке науковці трактують по-різному, підкреслюючи його багатогранність та складність.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що науковці визначають монологічне англомовне мовлення як продуктивну форму комунікативної діяльності, що характеризується емоційною забарвленістю, односпрямованістю, когерентністю, тематичною визначеністю, контекстуальною обґрунтованістю, відносною неперервністю та цілеспрямованістю мовленнєвого акту без безпосередньої інтеракції з іншими учасниками комунікації. Варто зазначити, що його сутність полягає у здатності мовця не лише відтворювати інформацію, але й інтерпретувати факти, висловлювати власні судження, позиції чи концептуальні погляди у розгорнутій, структуровано організованій формі у вигляді розповіді або презентації [4; 69]. Серед основних мовних особливостей мають місце структурно завершені речення, повнота й різноструктурність фраз, а також зв'язність комунікативних висловлювань [14].

Наукова розвідка Ш. Парк підтверджує попередні спостереження та доводить, що англомовне монологічне мовлення характеризується виразними лексико-синтаксичними та структурними особливостями. Зокрема, спостерігається часте використання простих сполучників (наприклад, *and*, *because*, *as* і тд.) для зв'язку предикативних одиниць речення, тоді як відносні речення використовуються значно рідше. Слід зазначити, що такі особливості

зумовлені когнітивним навантаженням, що виникає під час планування висловлювання, а також необхідністю підтримувати зв'язність та логічну послідовність думок [65].

Л. Кардаш відзначає надмірність словесної інформації, що проявляється у використанні уточнювальних зворотів і лексичних повторів, та в застосуванні різних за структурою словесних формул (звертань, імперативних і питальних конструкцій, що не передбачають безпосередньої реакції слухача [9].

Таким чином монологічне мовлення представляє собою складний когнітивний процес, який вимагає від учня одночасного виконання кількох завдань, оскільки під час продукування усного висловлювання мовець повинен утримувати в пам'яті попередньо висловлену інформацію, планувати, контролювати використання ключових слів та інтегрувати нові ідеї, що виникають у процесі мовлення. Крім того, важливо забезпечувати логічний зв'язок між реченнями за допомогою міжфразових засобів та здійснювати внутрішній контроль мовлення з метою запобігання помилкам.

У цьому контексті В. Марцін вбачає істотний взаємозв'язок між писемним та усним мовленням та пропонує розглядати письмо як один із інструментів становлення комунікативної компетентності. Виконання різних видів письмових практик (написання есе, творчих робіт, презентацій, листування тощо) допомагає збагатити лексичний репертуар учнів та сприяє удосконаленню граматичної правильності, формуючи здатність до точного, логічного й виразного висловлення думок у процесі усної комунікації [11].

Схожої думки дотримується дослідник П. Бора, який вважає недооціненою роль письма у процесі формування комунікативних умінь, оскільки ефективність мовленнєвої взаємодії безпосередньо зумовлена рівнем володіння мовною системою, що, своєю чергою, активно формується та вдосконалюється в процесі письмової діяльності [45].

Ми повністю поділяємо позицію науковців і вважаємо, що у процесі письмової діяльності школярі мають можливість ретельно обдумувати зміст висловлювання, вибудовувати логічні зв'язки та відточувати побудову цілісного

повідомлення, що, у свою чергу, позитивно сприяє покращенню на якості та структурованості усного монологу.

Аналіз наукових підходів до розуміння англомовного монологічного мовлення дає змогу виокремити його основні структурно-функціональні характеристики, що забезпечують ефективність усного висловлювання англійською мовою (див. Рис. 1.1).

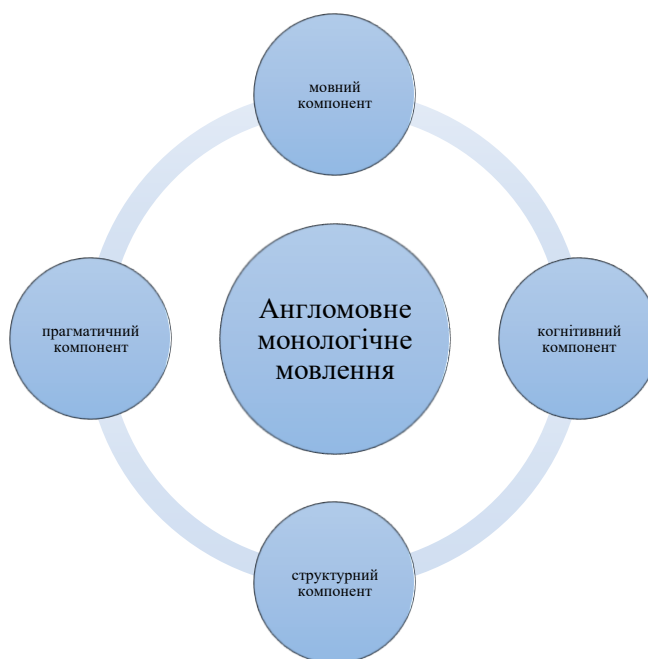

Рис. 1.1. Компоненти англомовного монологічного мовлення

Окреслення основних характеристик монологічного мовлення дозволяє систематизувати вимоги до його навчання та створює підґрунтя для подальшого аналізу різновидів монологу залежно від комунікативної мети, структури та умов реалізації. У зв'язку з цим доцільним є звернення до типології монологічного мовлення як важливого теоретичного підґрунтя для організації навчального процесу в профільній школі.

Так, типовий структурований монолог має три частини: вступ, основну частину та завершення [21]. При цьому за ступенем підготовленості виокремлюють два основних види монологічного мовлення: підготовлене (заздалегідь сплановане, чітко структуроване) та спонтанне (більш природне, без попередньої підготовки; може містити паузи, повтори й самокорекції) [24].

Виходячи з психолого-лінгвістичних та структурних характеристик монологічного мовлення, доцільним є аналіз його функціональних типів, які відображають різні форми організації та реалізації висловлювання. Виділимо та охарактеризуємо наступні типологічні форми монологу [9; 14 с. 70–71] (див. Табл. 1.1):

Таблиця 1.1. Типологічні форми монологу та їх особливості

Типи монологу	Стилістичні та синтаксичні особливості
Монолог-опис	представлення предмета, особи або явища; прості і складносурядні речення, there is/are; Present Continuous, Present Simple, Past Simple; дійсний спосіб дієслів.
Монолог-розповідь	послідовність подій; сполучники when, then і тд; прості і складнопідрядні речення із підрядними часу; Past Simple, Past Perfect, Present Simple, Future Simple.
Монолог-міркування	судження, аргументація та висновки; складнопідрядні речення з підрядними причини, наслідку; інфінітивні звороти та зв'язки therefore, thus, consequently і тд.
Монолог-пояснення	роз'яснює поняття; пояснювальні конструкції (it means that, in other words); прості, складносурядні, складнопідрядні речення; Present Simple, Present Continuous, Past Simple, модальні дієслова.
Монолог-презентація	презентація інформації, ідей чи результатів; поєднання усного мовлення з аудіовізуальними матеріалами; логічно структуровані абзаци; прості та складні речення, пояснювальні вставки, узагальнення; Present Simple, Present Continuous, Future Simple, модальні дієслова; риторичні запитання.

Типологізація монологів є визначальною для формування англомовної компетентності здобувачів освіти в шкільних навчальних закладах, оскільки дозволяє диференційовано планувати академічні завдання залежно від функціональної мети висловлювання.

На нашу думку, в умовах сьогодення найбільшої актуальності набуває саме монолог-презентація, який інтегрує усне мовлення з візуальними та мультимедійними матеріалами (інтерактивна презентація), оскільки сучасні та професійні практики дедалі більше потребують уміння структуровано, логічно та переконливо представляти інформацію перед аудиторією, а візуальний супровід сприяє підвищенню зрозумілості та доступності матеріалу, оптимізує процес його сприйняття, безпосередньо впливає на засвоєння інформації, що, у перспективі, зумовлює ефективну комунікацію та інтерактивну взаємодію.

Водночас важливим є визначення та систематизація конкретних чинників, які безпосередньо впливають на формування англомовного монологічного мовлення учнів профільної школи.

Так, групою науковців [30] було проведено емпіричне дослідження, спрямоване на виявлення ключових факторів, які визначають успішність засвоєння навичок монологічного мовлення. Вчені використали змішаний метод дослідження (анкетування й опитування), що дало змогу окреслити п'ять основних груп чинників: перформативні, методичні, лінгвістичні, афективні та контекстуальні.

Зокрема, до перформативних відносять велику кількість учнів у класі та обмежені навчальні години, що ускладнюють організацію ефективних занять із говоріння. Методичні аспекти пов'язані з відсутністю достатнього мовного середовища поза межами класу та переважним акцентом на граматичні, застарілі форми контролю знань (тести, диктанти тощо) під час занять. Дослідники звертають увагу на те, що в школах недостатньо застосовуються ігрові, творчі та інтерактивні методи навчання, що також перешкоджає формуванню креативності в мовленні. Афективні фактори передбачають низьку самооцінку й тривожність. Лінгвістичні чинники охоплюють низький рівень володіння англійською мовою та часте використання рідної мови під час уроків [12, с. 61; 43].

Водночас, як засвідчують інші дослідження [57; 61], успішність у формуванні англомовного усного мовлення учнів залежить не лише від рівня

лінгвістичних знань, а й від психологічних чинників. Так, психологічні труднощі пов'язані зі страхом зробити помилку, сором'язливістю, низькою мотивацією та невпевненістю у власних силах. Особлива увага приділяється саме психологічним аспектам вивчення іноземної мови, серед яких найважливішими вважаються наступні:

- 1) мотивація і інтерес до вивчення мови;
- 2) активна робота пам'яті та мислення;
- 3) здатність до вивчення мови;
- 4) співвідношення мови і мовлення при вивченні;
- 5) мовний бар'єр [8].

Результати іншого оглядового дослідження, організованого викладачами одного з Пакистанських лінгвістичних університетів також визначають важливість мовних, психологічних та організаційних факторів, проте значна увага приділяється саме соціолінгвістичним чинникам, які пов'язані з культурними бар'єрами [74].

Крім того, зазначається безпосередній вплив міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності на процес засвоєння іноземної мови, оскільки вона сприяє розумінню культурних особливостей інших народів, дозволяє розрізняти спільні та відмінні риси та загалом сприяє вивченню іноземної мови [22; 42]. Відтак, важливою є інтеграція учнів у соціокультурне мовне середовище за допомогою читання автентичних текстів, прослуховування аудіо та перегляд відеоматеріалів [21], оскільки без розуміння соціокультурних норм, традицій і фонових знань англомовних країн учень не зможе повною мірою реалізувати власні мовленнєві наміри.

Варто зазначити, що велику роль у формуванні англомовного монологічного мовлення відіграє діяльність учителя та організація навчального процесу. Також вчені [12, с. 61] зазначають, що на початкових етапах навчання допустиме використання перекладу рідною мовою як допоміжного інструменту для пояснення нових мовних явищ. Однак, постійна опора на українську мову

уповільнює мовний процес, знижує його природність та перешкоджає формуванню автоматизованих мовленнєвих навичок.

Не менш значущим є рівень сформованості загальних навчальних умінь та навчально-стратегічної компетентності учнів, оскільки брак базової інформації з певної тематики навіть рідною мовою суттєво обмежує їхню здатність до продуктивного обговорення відповідних питань англійською [29].

Варто окремо відзначити вплив вікових і гендерних особливостей у формуванні англomовного монологічного мовлення. Нам вдалося з'ясувати, що юнацький вік характеризується розвитком абстрактного та аналітичного мислення, здатності до аналізу, синтезу та аргументації, що дозволяє ускладнювати мовленнєві завдання та наближати їх до академічного та професійного дискурсу. У цьому віці покращуються увага, пам'ять, швидкість обробки інформації, організація думок і метакогнітивні навички, що сприяє плануванню, аналізу гіпотетичних ситуацій та прийняттю обґрунтованих рішень. Значний вплив на розвиток когнітивних здібностей має освітнє середовище та взаємодія з однолітками, що є важливим для ефективного формування англomовного монологічного мовлення та особистісного розвитку старшокласників [52].

Необхідно підкреслити, що на основі результатів іншого емпіричного дослідження встановлено, що дівчата-підлітки демонструють вищий рівень володіння англійською мовою як у письмовому, так і в усному мовленні порівняно з хлопцями-підлітками. Крім того, старшокласники гуманітарного прикладного профілів проявляють більш високий рівень граматичної підготовки та здатність до усного висловлення думок порівняно з учнями інших навчальних профілів [68].

У цьому контексті доцільною є характеристика специфіки профільної школи, адже саме на цьому етапі навчання створюються умови для поглибленого та цілеспрямованого розвитку мовленнєвих умінь. Профільна старша школа функціонує на принципах диференціації та індивідуалізації навчання [23], що зумовлює орієнтацію на навчальні інтереси, професійні наміри та освітні запити

старшокласників, що передбачає збільшення кількості годин, використання більш складних навчальних матеріалів, а також систематичне виконання завдань. Також, навчання в профільній школі характеризується зростанням самостійності здобувачів освіти: старшокласники активно залучаються до виконання творчих та дослідницьких завдань, проєктної діяльності, підготовки виступів та презентацій.

Таким чином, освітнє середовище профільної школи потребує використання сучасних дидактичних засобів, які забезпечують структурування монологу, стимулювання мовленнєвої активності та візуалізацію навчального матеріалу. Особливо ефективними у цьому контексті є інтерактивні презентації, що сприяють зосередженню уваги, підвищують мотивацію та оптимізують процес підготовки й виголошення монологу.

На основі проведеного аналізу досліджень та емпіричних даних, нами запропоновано систематизувати чинники, що впливають на формування англomовного монологічного мовлення учнів профільної школи (див. Рис. 1.2).

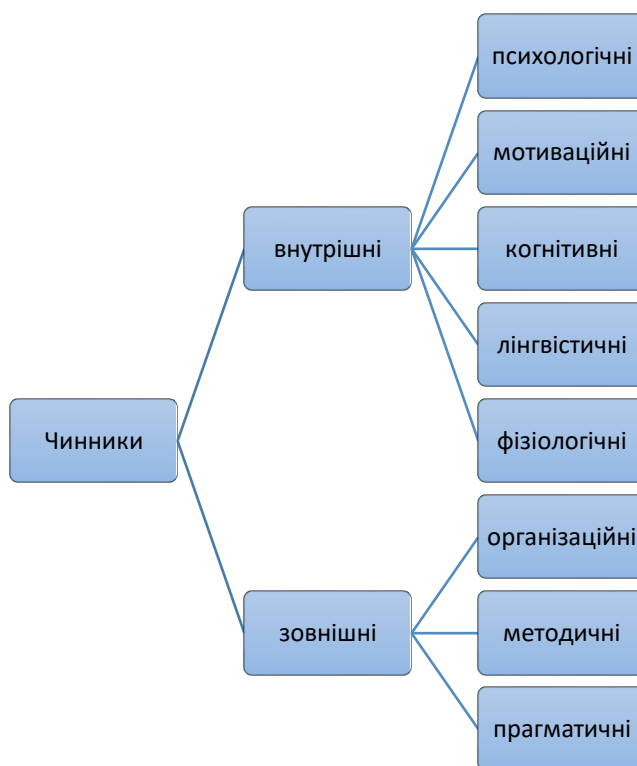

Рис. 1.2. Основні чинники формування англomовного монологічного мовлення

Як бачимо, ефективна педагогічна взаємодія та креативний підхід до навчання передбачають створення сприятливого психологічного середовища, у якому учні відчують підтримку та мотивацію до висловлювань, а також прагнуть до самостійного опанування англійської мови поза межами класу, зокрема через повсякденне спілкування, соціальні мережі, фільми, подкасти тощо [30]. Вчені також пропонують переносити знання із суміжних навчальних дисциплін [58]. Ефективним засобом формування англомовного монологічного мовлення є також метод проєктів, коли учні самостійно досліджують проблемне питання, а потім діляться з однолітками [30], що зумовлює доцільність використання мультимедійних засобів, комунікативного підходу та предметно-мовного інтегрованого навчання, останній з яких передбачає одночасне вивчення предметного змісту та англійської мови, спонукає школярів до самостійного дослідження, сприяє розширенню мовних та фонових знань, а також допомагає вчителю забезпечити позитивний клімат під час уроку, щоб школярі охочіше та невимушено висловлювали власні ідеї. Детальніше використання інтерактивних презентацій описано в підпункті 2.2.

Отже, у підпункті було розглянуто специфіку профільної школи, визначено компоненти, типи, види та особливості англомовного монологічного мовлення, а також передумови його формування. Відтак, подальший аналіз зосереджено на визначенні мети і змісту формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.

1.3. Мета і зміст формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи.

Іншомовне спілкування відіграє визначальну роль у розвитку психіки людини, формуванні культурної поведінки та становленні особистості. Комунікація забезпечує надходження необхідної інформації для пізнавального та соціального розвитку. У цьому контексті оволодіння англійським монологічним мовленням сприяє розвитку когнітивних здібностей, розширює

можливості для засвоєння знань та формування особистісних компетентностей [35].

У зв'язку з цим, становлення англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи сприяє академічній успішності, зміцненню впевненості та формує позитивну самооцінку, покращує лідерські якості, допомагає подолати страх публіки і боротися з занепокоєнням, тим самим підготовлюючи школярів до подальшого академічного зростання та кар'єрного розвитку [53].

Зокрема, від учнів профільної школи очікується досягнення рівня продуктивної англомовної компетентності B1–B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [49], що передбачає опанування здатності до публічних монологічних виступів, розвиток когнітивно структурованих висловлювань на різноманітні теми в рамках індивідуальної або групової презентаційної та проєктної роботи, здатність до аналізу та оцінки отриманої інформації, а також до аргументованого коментування поставлених проблем [29].

У цьому контексті важливо здійснити детальний аналіз змісту формування англомовної компетентності у монологічному мовленні, тобто окреслити конкретні навчальні цілі й завдання, що забезпечують системне й послідовне оволодіння школярами навичками монологічного мовлення.

Так, зміст монологічного мовлення в учнів профільної школи є складнішим, компетентнісно орієнтованим та технологічно підсиленим, а також визначається положеннями Державного освітнього стандарту з іноземної мови [17], який орієнтує на засвоєння різних типів монологічного висловлювання, визначених у підпункті 1.2. Важливим у цьому процесі є опанування інтонаційних засобів зв'язку між реченнями, структурної завершеності й логічної послідовності тексту [59, с. 145].

Основними аспектами є розвиток піднавичок усного мовлення: фонологічної (правильна вимова приголосних і голосних, наголоси, ритм, інтонація), синтаксичної та морфологічної (правильне використання часів,

узгодження підмета з присудком, прийменників, роду та числа), прагматичної та семантичної (вживання адекватних речень — стверджувальних, імперативних, питальних, окличних — та лексики/ідіом відповідно до ситуації), а також навичок взаємодії та комунікації. Учні навчаються говорити плавно, природно та без зайвих пауз чи повторів, що сприяє їхній автономії та підвищенню комунікативної ефективності [39].

Дослідження підкреслюють важливість усвідомлення відмінностей між мовними схемами рідної та іноземної мов, адже невідповідність цих структур створює додаткові труднощі для учнів у процесі монологічного висловлювання [54]. Це підтверджує необхідність врахування лінгвістичних особливостей англійської мови під час організації навчального процесу. Наприклад, в українській мові порядок слів у реченні більш гнучкий, тоді як в англійській суворо дотримується структура «підмет–присудок–додаток». Якщо учень будує речення англійською за українським зразком, висловлювання може стати незрозумілим для слухача:

Українське формулювання: *«Вчора у парку я бачив свого друга»*.

Неправильне англійське формулювання за українським зразком: *Yesterday in the park saw I my friend*.

Правильне англійське формулювання: *Yesterday I saw my friend in the park*.

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що врахування лінгвістичних особливостей англійської мови під час організації навчального процесу та тісний зв'язок мови з культурним і соціальним контекстом обумовлюють високу педагогічну цінність використання автентичних матеріалів. Так, це робить процес опанування мови більш природним і наближеним до реальних умов спілкування. Зокрема, читання й аналіз автентичних країнознавчих текстів розширює мовний досвід учнів, сприяє збагаченню обсягу стійких зразків мовлення (колокацій, кліше, ідіом, фразових дієслів, синонімічних та антонімічних пар тощо), які не зустрічаються в шкільних підручниках, а також сприяє розвитку логічного викладу думок та структурованості [33].

Варто зазначити, що методика навчання монологічного мовлення на основі автентичних матеріалів передбачає чотири етапи. На першому (підготовчому) етапі учні готуються до прочитання тексту, прогножуючи його зміст. Другий (текстовий) етап характеризується прочитанням всього тексту мовчки в класі або вдома. Третій (післятекстовий) етап передбачає виконання вправ для контролю розуміння змісту прочитаного уривку, а також завдань, які допомагають закріпити лексику, граматичні конструкції та стійкі мовні зв'язки [34]. Доцільно підкреслити, що основні етапи розвитку англомовного монологічного мовлення, які ми розглянемо у підпункті 2.1, повинні бути чітко структурованими та систематизованими, з урахуванням рівня B1–B2 [49] учнів профільної школи.

Ми також з'ясували, що оволодіння англомовною комунікативною компетентністю має рівневий характер та конкретизується для кожного типу школи та етапу навчання англійської мови [29].

Учні початкової школи (1-4 класи) повинні демонструвати короткі й прості висловлювання (6-7 речень і більше), відтворювати завчені римовані уривки, мати початкові знання про звичаї, традиції та особливості англомовних країн, використовуючи вербальні та зображальні опори в разі необхідності, та на кінець початкової школи володіти англійською мовою на рівні A1 [49].

Висловлювання учнів основної школи (5-9 класи) повинні відповідати рівню A2 [49] та на кінець 9 класу школярі мають демонструвати зв'язні висловлювання (не менше 16 речень), коментувати проблеми в межах визначених тем, передавати основний зміст прочитаного, побаченого або почутого, дотримуючись мовленнєвих норм.

Старшокласники (10-11 класи) повинні вміти продукувати спонтанні висловлювання (не менше 20-24 речень) із демонстрацією рівня B1 (рівень стандарту та академічний рівень) та B2 (рівень філологічної профільної підготовки) [49], передавати зміст повідомлень, аргументуючи власну думку, та доводити свою точку зору щодо поставлених проблем [7; 18].

Як зазначалося раніше, для організації практичної частини дослідження було вирішено використовувати інтерактивні презентації як ефективний засіб

формування монологічного мовлення учнів профільної школи. Таким чином, вважаємо доцільним зосередитися саме на учнях старших класів, скільки вони вже мають достатній рівень англомовної компетентності (B1–B2) [49] і здатні продукувати спонтанні висловлювання, аргументувати власну думку та демонструвати певну мовленнєву автономію.

Отже, мета формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи полягає в розвитку здатності продукувати впевнені, зв'язні, логічно структуровані й аргументовані висловлювання англійською мовою, а також в готовності до подальшої професійної діяльності. Зміст формування, у свою чергу, передбачає опанування фонологічних, граматичних, лексико-семантичних та прагматичних навичок, розвиток плавного і природного мовлення, формування мовленнєвої автономії та комунікативної ефективності.

Висновки до розділу 1.

Сутність наукових результатів, отриманих у першому розділі магістерської роботи, полягає в дослідженні теоретичних засад формування формування іншомовної комунікативної компетентності, зокрема у дослідженні особливостей, основних компонентів, типів, видів та особливостей формування англомовного монологічного мовлення учнів профільної школи.

Аналіз наукових джерел дозволив сформулювати і представити власне визначення іншомовної комунікативної компетентності, що являє собою інтегративну систему знань, умінь і стратегій, яка забезпечує здатність ефективно здійснювати іншомовну взаємодію в різних контекстах.

Під монологічним мовленням розуміємо продуктивну, когнітивно складну форму мовленнєвої діяльності, що характеризується односпрямованістю, зв'язністю, логічністю та цілеспрямованістю без безпосередньої інтеракції зі співрозмовником. Успішність розвитку англомовного монологічного мовлення залежить від комплексного впливу внутрішніх (психологічних, мотиваційних,

когнітивних, лінгвістичних та соціологічних) та зовнішніх (організаційних, методичних) чинників, а також особливостей профільної школи.

У процесі роботи виявлено доцільність використання інтерактивних презентацій, які допомагають підвищити мотивацію школярів та структурувати монологічне висловлювання.

Встановлено, що метою формування англомовної компетентності в монологічному мовленні учнів профільної школи (рівень B1–B2 [49]) є розвиток їхньої здатності продукувати впевнені, зв'язні, логічно структуровані й аргументовані висловлювання, що забезпечує готовність до подальшої професійної комунікації. Зміст формування, у свою чергу, передбачає опанування усіх піднавичок (фонологічних, граматичних, лексико-семантичних та прагматичних) і становлення мовленнєвої автономії.

Так, подальше дослідження переходить від концептуального рівня до практично-методичного моделювання.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

2.1. Етапи формування монологічного мовлення учнів профільної школи.

На основі проведеного теоретичного аналізу засад становлення англomовної компетентності у монологічному мовленні учнів профільної школи, можемо перейти до розгляду конкретних етапів її практичної реалізації з урахуванням вимог профільного рівня (B1–B2 [49]), оскільки усвідомлення структури та послідовності цього процесу виступає необхідною передумовою його методичної цілісності й ефективності. Таким чином, чітке розмежування етапів дозволяє забезпечити системність педагогічного впливу, узгодженість між навчальними цілями, змістом і методами навчання, а також створити оптимальні умови для поступового розвитку мовних, когнітивних і комунікативних умінь учнів. Зокрема, дотримання логічної послідовності формування монологічного мовлення сприяє не лише підвищенню рівня мовленнєвої компетентності, але й розвитку здатності учнів до автономного, осмисленого та креативного іншомовного самовираження, що відповідає сучасним вимогам профільної освіти.

Ми з'ясували, що процес формування монологічного мовлення охоплює два основні етапи, а саме підготовчий і мовленнєвий. Так, на підготовчому етапі в учнів формуються фонетичні, лексичні та граматичні навички, необхідні для подальшого самостійного висловлювання. Зокрема, проводиться робота з текстом-зразком, що допомагає засвоїти структуру та композиційні особливості монологу. Варто зазначити, що робота над текстом відбувається послідовно на дотекстовому, текстовому, аналітичному та післятекстовому рівнях, тобто від початкової підготовки до сприйняття матеріалу та до його подальшого аналізу й відтворення.

На мовленнєвому етапі відбувається формування власне монологічних умінь. Таким чином, учні будують власні висловлювання, спираючись на модель тексту-зразка, яка поступово мінімізується. З часом роль зовнішніх опор зменшується, а мовлення стає більш самостійним і змістовним. На завершальному етапі учні переходять до побудови висловлювань без вербальних підказок, що сприяє розвитку самостійності та мовленнєвої ініціативи [28, с. 29].

Варто підкреслити, що оволодіння монологічним мовленням у старшокласників можна розглядати також через призму рівнів самостійності та творчості учня [50]. Так, на репродуктивному рівні учні відтворюють мовні зразки без прояву творчості, оскільки їм задаються як форма, так і зміст висловлення. Прикладом може бути прочитання й переказ тексту без власних змін. Зокрема, репродуктивно-продуктивний рівень передбачає, що учні починають варіювати вже засвоєний мовний матеріал, застосовувати його в нових ситуаціях, комбінувати та трансформувати елементи монологу, хоча частина висловлювання все ще запозичена з наданих моделей та шаблонів. Нарешті, на продуктивному рівні учень здатен самостійно будувати висловлення, оцінювати факти, висловлювати власну думку та аргументувати її, інтегруючи нові та раніше засвоєні мовні конструкції, що забезпечує формування більш гнучкого й креативного мовлення.

Ми визначили, що дослідники [13, с. 63; 14; 26, с. 20–22; 29] виокремлюють та деталізують три основні рівні розвитку навички, виходячи з психологічної характеристики учня (рецепції, репродукування та продукування), з обсягу висловлювання (рівень фрази, речення або понадфразової єдності) та характеру взаємодії учня з новим мовним матеріалом. На основі зазначених підходів можемо виділити конкретні етапи розвитку монологічного мовлення із урахуванням рівня (B1–B2 [49]) старшокласників профільної школи.

Таким чином, *перший (мотиваційно-підготовчий) етап* формування мовленнєвої компетентності спрямований на створення основи для розвитку навички монологічного мовлення та передбачає систематичне ознайомлення учнів із новим граматичним, лексичним та фонетичним мовним матеріалом,

представленим у певній ситуації або контексті, що забезпечує адекватне сприйняття, осмислення та засвоєння лінгвістичних структур. На цьому етапі школярі виконують навчальні вправи за зразком або правилом, що сприяє закріпленню прийомів мовного використання на рівні фрази. Ключове завданням першого етапу формування компетентності мовленнєвої майстерності полягає в навчанні учнів об'єднувати мовні зразки на рівні фрази в цілісну, логічно оформлену понадфразову єдність.

Наприклад, за темою «Подорожі» учні можуть з'єднувати такі мовні зразки: *Last weekend, I went to London. I visited the British Museum and Buckingham Palace. I also took a ride on the London Eye and enjoyed the view of the city.*

Різні вирази є правильними, якщо вони граматично коректно оформлені та відповідають темі. Крім цього, враховується самостійність учнів у конструюванні власного висловлювання та викладу думки, а роль вчителя обмежується визначенням теми та загального напрямку монологу, залишаючи вибір конкретного змісту висловлювання на розсуд учня.

Варто зазначити, що **другий (операційно-тренувальний) етап** доводить попередні дії з новопредставленим мовним матеріалом до автоматизації в аналогічних мовленнєвих ситуаціях на рівні фрази або речення. На цьому етапі навчальний процес реалізується через тренувальні вправи, які підкріплюються смисловими зображальними, вербальними та звуковими опорами.

До зображальних опор належать ілюстрації, фотографії, слайди презентацій та інші візуальні матеріали, які сприяють моделюванню навчально-мовленнєвих ситуацій та дозволяють адаптувати їх до індивідуальних особливостей мовленнєвої діяльності учнів.

Вербальні опори, зокрема підстановчі таблиці, сприяють органічній організації речень, граматичній правильності монологічного висловлювання та адекватному вибору лексико-граматичних засобів для побудови висловлювання. Важливим інструментом на цьому етапі є також структурно-логічна схема, що забезпечує когерентність висловлювання, створює можливості для варіативності

змісту та розвитку навичок самостійного конструювання монологічного мовлення. Наприклад, опишіть одну з екологічних проблем (Додаток А).

До звукових опор належать фонограми або зразки мовлення вчителя, які слугують моделлю для формування адекватної фонетичної реалізації висловлювань. Використання автентичних або навчально адаптованих аудіозаписів монологічного характеру сприяє засвоєнню правильної вимови, інтонаційних моделей, ритміко-мелодійної організації мовлення та логіки розгортання висловлювання. Поступове відтворення почутого з опорою на зразок, а також самостійне продукування монологу на основі прослуханого матеріалу забезпечують розвиток фонетичної правильності, зв'язності та змістової завершеності монологічного мовлення учнів. Такі звукові опори створюють умови для поетапного переходу від сприймання зразка до самостійного усного монологічного висловлювання.

Важливо підкреслити, що опори обов'язково повинні поступово усуватися, а варіювання й різноманітність навчальних завдань, які використовуються для формування навички, допомагає розвинути не лише автоматизованість виконання мовленнєвих дій, але й адаптивність та гнучкість.

Третій (творчо-комунікативний) етап, у свою чергу, характеризується подальшим вдосконаленням дій учнів із новим мовним матеріалом на рівні понадфразової єдності. Інтеграція нових мовленнєвих моделей із раніше засвоєними забезпечує розвиток когнітивної стійкості та сприяє подальшому формуванню автоматизованості й гнучкості. На цьому етапі учні повинні вільно висловлювати та аргументувати своє ставлення до фактів або подій, використовуючи при цьому низку попередньо засвоєних словосполучень, мовних кліше та конструкцій, притаманних монологічному мовленню. Оскільки третій етап орієнтований на формування більш цілісного та розгорнутого викладу думки, завдання на цьому етапі повинні бути сформовані таким чином, щоб учні не могли обмежитись лише кількома реченнями, а логічно та послідовно розвивали думку й доводили правильність своїх тверджень.

З огляду на викладене, оволодіння навичками монологічного мовлення у старшокласників здійснюється поетапно: від репродуктивного рівня — через опору на зразки, до продуктивного — самостійного створення висловлювань різних типів (опису, розповіді, міркування, пояснення, презентації). Так, з кожним новим етапом якість висловлювання учня стає більш професійною, оскільки збільшується обсяг зразків мовлення. Нам вдалося з'ясувати, що на мотиваційно-підготовчому етапі створюється основа для засвоєння лексико-граматичних і фонетичних структур, відбувається ознайомлення з новим матеріалом у конкретному контексті та формування внутрішньої готовності учнів до мовленнєвої діяльності. Операційно-тренувальний етап, у свою чергу, передбачає практичну роботу з мовними структурами, їх відтворення та автоматизацію за допомогою різноманітних опор, які можуть бути зоровими, вербальними та звуковими, що сприяє закріпленню знань і розвитку когнітивної гнучкості. Нарешті, на творчо-комунікативному етапі учні переходять до самостійного і творчого конструювання висловлювань, аргументують власну думку, інтегрують нові мовні моделі з раніше засвоєними та формують цілісні, логічно послідовні монологи.

Саме на завершальному, творчо-комунікативному етапі навчання учні мають можливість проявляти креативність і отримують більшу свободу у виборі змісту, мовних засобів та способів подання власного монологічного висловлювання. На цьому етапі особливої ваги набуває створення умов для реальної мовленнєвої практики, самовираження та реалізації комунікативних намірів учнів. Важливо зазначити, що з 2018 року в Україні впроваджується реформа «Нова українська школа» [20, с. 8], яка передбачає активну інтеграцію інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес. Це створює сприятливі умови для використання інтерактивних презентацій як ефективного засобу розвитку англomовного монологічного мовлення, оскільки вони поєднують візуальну підтримку, мультимедійний контент і можливості для творчої мовленнєвої діяльності учнів.

Отже, у цьому контексті важливим засобом підвищення ефективності освітньої реформи, стимулювання навчальної активності та розвитку монологічного мовлення стають інтерактивні презентації. Вони дозволяють ефективно поєднувати текстову, візуальну та аудіо інформацію, створюючи наочне мовленнєве середовище. Завдяки презентаціям учні можуть поступово переходити від роботи за зразками до самостійного конструювання висловлювань: на ранніх етапах презентації слугують опорою для повторення лексики й граматичних структур, а на пізніших — стимулюють творчість, розвиток аргументації та здатність будувати логічно завершені монологи. У зв'язку з цим використання комп'ютерних технологій, зокрема інтерактивних презентацій набуває практичної цінності та стає незамінним інструментом ефективного вивчення англійської мови на всіх етапах.

Так, у наступному підпункті розгляньмо роль інтерактивних презентацій у розвитку монологічних мовленнєвих умінь учнів 10-11 класів.

2.2. Використання інтерактивних презентацій у навчанні монологічного мовлення старшокласників.

У сучасних освітніх умовах значним викликом є забезпечення ефективної концентрації та утримання уваги школярів, оскільки традиційні методи навчання «сидимо й слухаємо», які передбачають пасивне сприйняття інформації, демонструють обмежену результативність. Особливо це стосується представників покоління Z, вихованих під впливом цифрової екосистеми, яка характеризується високою швидкістю зміни візуальної інформації, миттєвим зворотнім зв'язком та необмеженим доступом до безперервного потоку цифрової інформації. Виходячи з цього, розуміємо, що учні мають підвищені очікування щодо інтерактивності, активного залучення та персоналізації навчального процесу [56].

У наукових дослідженнях значна увага приділяється питанням формування інформаційної культури педагога та підвищенню ролі

інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі й професійно-педагогічній діяльності. Ці аспекти ґрунтовно висвітлено у працях Н. Морзе, О. Спірін, О. Янчук, Р. Меєр, Т. Бойко, Ю. Фальштинської та ін.

О. Спірін [25] та Н. Морзе [5] визначають інформаційно-комунікативні технології як ключовий компонент сучасного освітнього процесу, що забезпечує ефективне створення, опрацювання та передачу інформації.

У своїх дослідженнях Р. Меєр [63, с. 8–9] доводить, що ефективність мультимедійної презентації зумовлена поєднанням вербального та візуального каналів подання інформації, що забезпечує повніше залучення когнітивних ресурсів людини. Подання матеріалу виключно у вербальній формі, за його висновками, обмежує можливості опрацювання інформації, оскільки ігнорує потенціал візуальної системи. Учений також зазначає, що результативність мультимедійного навчання підвищується за умов використання розмовного стилю, природного людського голосу та візуальних опор.

Так, інтерактивні презентації виконують низку важливих функцій у навчальному процесі, а саме пізнавальну (забезпечує опанування й глибше осмислення навчального матеріалу завдяки поєднанню вербальних і візуальних компонентів), організаційну (сприяє створенню структури уроку), навчальну (демонстрація прикладів висловлювань), мотиваційну (підвищення зацікавленості) та контролюючу (можливість демонструвати результати) [1].

Результати дослідження свідчать про те, що в наш час сучасні інформаційні технології в навчанні англійської розглядаються не лише як інновація, а як необхідність, яка забезпечує практичні результати та сприяє формуванню монологічного мовлення старшокласників профільної школи.

На основі узагальнення підходів сучасних дослідників, інтерактивну презентацію можна визначити як мультимедійний навчальний ресурс, що поєднує вербальні, візуальні та динамічні елементи, забезпечує активну взаємодію учня зі змістом і сприяє більш повному залученню когнітивних можливостей. Таким чином, передбачається виконання інтерактивних завдань, використання візуальних опор і комунікаційних інструментів, що підсилюють

сприйняття інформації, підтримують мотивацію, забезпечують структурованість матеріалу та створюють умови для розвитку монологічного мовлення старшокласників профільної школи у цифровому освітньому середовищі.

На нашу думку, вивчення іноземних мов з використанням електронних навчальних курсів є найбільш ефективним, а потенціал використання інтерактивних презентацій ще не повністю розкритий [37]. Аналіз останніх наукових досліджень показує, що учні, які використовують інтернет-ресурси при вивченні англійської мови, ефективніше аналізують інформацію, демонструють вищий рівень комунікативних навичок та краще обізнані у культурних аспектах [66]. Проте, як доводить практика, здебільшого в школах немає ігрових і творчих методів навчання або рівень їх використання критично низький.

Як бачимо, дослідження підкреслюють доцільність використання інноваційних технологій, зокрема мультимедійних презентацій, інтернет-ресурсів та онлайн-платформ (YouTube, Pinterest, TikTok, Instagram тощо) під час навчання англійської мови [30; 66].

Крім того, ефективними виявляються ігрові та інтерактивні методики [30], які доцільно підкріплювати інтерактивними презентаціями, що дозволяє візуалізувати завдання, організовувати активності та стимулювати активну участь учнів у навчальному процесі. До таких прийомів належать:

1) Навчальне оповідання (storytelling), спрямований на формування навчального матеріалу у вигляді логічно структурованої історії. Так, виокремлюють два основні види сторітеллінгу: пасивний та активний. Пасивний передбачає, що педагог самостійно формує та презентує історію, що є особливо доцільним на початкових етапах вивчення нової теми для пояснення правил та навчального матеріалу. Активний сторітеллінг забезпечує залучення учнів до процесу створення історії, що сприяє закріпленню знань, розвитку творчого мислення та мовленнєвої автономії, де педагог виконує роль консультанта-модератора та лише спрямовує діяльність учнів. Під час роботи з презентаціями ключові події та герої можуть бути візуалізовані на слайдах, доповнені мультимедійними та інтерактивними елементами, що допомагає краще

сприймати матеріал та залучає учнів до активного обговорення та створення власних історій [3].

2) Мозковий штурм (brainstorming), який полягає у спонтанному висловлюванню учасниками ідей та пропозицій щодо конкретної теми або завдання. Тобто, у навчальному процесі функції учнів полягають у генеруванні різноманітних думок, їх систематизації та аналізі з метою подальшого використання у практичній діяльності. До ключових переваг цього методу належать підвищення згуртованості класу, розвиток творчого мислення та формування впевненості учнів у здатності аргументовано висловлювати власну позицію. Інтерактивні презентації дозволяють вчителю візуалізувати ідеї учнів на слайдах, організовувати їх, а також стимулювати подальшу активну дискусію [31].

3) Поступова підтримка учнів у засвоєнні складних навичок (scaffolding), коли вчитель надає тимчасову допомогу учням для засвоєння нових концепцій або навичок. Поступово, у міру підвищення компетентності учнів, рівень підтримки зменшується, що дозволяє їм працювати самостійно. Цей підхід часто поспіюють як модель «I do. We do. You do». Крім того, метод scaffolding може передбачати виконання завдань у групах, що сприяє розвитку взаємодії між учнями та формуванню навичок самостійного навчання [76].

4) Побудова ментальних карт (mindmapping), що допомагає організувати знання у вигляді схеми або мапи, тобто, центральна ідея в центрі, а ключові поняття та деталі відгалужуються від неї. Використання мультимедійних засобів допомагає учням бачити зв'язки між поняттями [51].

5) Рольові ігри (role play), які ефективно застосовуються для моделювання реальних ситуацій спілкування: бесіди в магазині, телефонні дзвінки, інтерв'ю, дискусії та дебати. Таким чином, учитель може використовувати слайди для підготовки та демонстрації сценаріїв рольових ігор, задавати умови завдання, вказувати ключові фрази та підказки, коригувати виконання учнями та спрямовувати їхню діяльність, що забезпечує ефективне закріплення матеріалу та активну участь усіх учнів [62].

6) Аналіз навчальних ситуацій (situational analysis), який забезпечує розгляд і обговорення конкретних навчальних або життєвих ситуацій для розвитку критичного мислення, прийняття рішень та практичного застосування знань [73].

7) Словесна інтерпретація зображень (picture telling), який ефективно застосовується для практики монологічного та діалогічного мовлення, оскільки учні описують події на картинці, передбачають розвиток сюжету, коментують дії персонажів або створюють власні історії. Так, вчитель може продемонструвати картинку на слайді та запропонувати учням описати або обговорити її перед аудиторією [40].

Також було визначено, що для стимулювання мовленнєвої активності та послідовного оволодіння монологічними навичками вчені пропонують такі педагогічні прийоми, як «презентація-підказка», мовленнєва розминка, а також «монолог-ланцюг» [37].

Зокрема, презентація-підказка може реалізовуватися у двох дидактичних підходах: дедуктивному та індуктивному.

Так, у межах дедуктивного підходу вчитель пропонує учням підготувати монологічне висловлювання за заданим зразком, використовуючи матеріали презентації. До таких матеріалів можуть належати: 1) структурний план або запитання, які допомагають логічно побудувати висловлювання; 2) зразковий текст, що демонструє мовні та композиційні особливості монологу; 3) візуальні матеріали (ілюстрації, зображення), які забезпечують кращу наочність і стимулюють мовленнєву активність.

У індуктивному підході презентація використовується як засіб стимулювання самостійного пошуку та мовленнєвого узагальнення. Вона може містити елементи, створені разом із учнями під час навчального процесу: 1) ментальні карти, що відображають логіку розвитку висловлювання; 2) лексичні одиниці різних частин мови; 3) мовні кліше та граматичні структури, які необхідні для побудови цілісного і зв'язного монологу.

Одним з ефективних способів організації початкового етапу заняття є використання презентацій для проведення мовленнєвої розминки. Зокрема, учитель може створювати інтерактивні презентації, що містять ключові слова, фрази та ілюстративний матеріал, які слугують основою для побудови коротких імпровізаційних висловлювань або історій. Окрім того, пропонуємо використовувати метод Story Dice від Дейва Бірсса [72], який передбачає застосування цифрових «кубиків історій», що генерують випадкові зображення для натхнення учнів у створенні оповідань. Такий прийом стимулює мовленнєву активність учнів, розвиває їх творчі здібності, асоціативне мислення та вміння реагувати спонтанно у комунікативній ситуації.

Важливо, що інколи учні не знають наперед послідовність слайдів, тому їм необхідно оперативно добирати мовні засоби для побудови зв'язного висловлювання, що підсилює елемент імпровізації та сприяє розвитку гнучкості мовлення.

Окрім цього, подібні розминки позитивно впливають на емоційний стан учнів, підвищують мотивацію до спілкування та створюють сприятливу атмосферу для подальшого засвоєння нового матеріалу.

Іншим ефективним способом застосування інтерактивних презентацій є «монолог-ланцюг». Завдання передбачає, що учні формують усний монолог по черзі, доповнюючи висловлювання один одного на основі слів і фраз із презентації. Важливо, щоб групове висловлювання залишалось логічним і структурованим, а структура має бути відображена у слайдах. Таким чином, активність сприяє розвитку усного мовлення, умінню дотримуватися логічної послідовності та покращує пам'ять, адже учні повинні враховувати те, що кажуть однолітки, щоб підтримувати цілісний ланцюг монологу.

Також дослідження виокремлюють три типи усних презентацій, які можуть застосовуватися для розвитку комунікативних компетентностей учнів. До першого типу належать короткі усні виступи в групах, що сприяють формуванню впевненості у мовленні та вираженню власних думок у обмеженій аудиторії без складних візуальних опор. До другого належать формальні

презентації перед класом із використанням підготовлених візуальних матеріалів, що забезпечують систематизацію інформації та розвиток навичок планування та структуризації висловлювання. До третього виду належать групові презентації, які стимулюють колективну координацію та взаємодію учнів, водночас зменшуючи мовленнєвий тиск на окремого учня. Зокрема, вибір формату залежить від навчальних цілей та рівня готовності учнів до усного виступу [64].

Окрема увага при становленні англомовної монологічної компетентності акцентується на методі проєктів (групові презентації) [1]. Його систематичне застосування сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню практичних умінь і навичок мовленнєвої діяльності, розширенню соціального досвіду учнів, підвищенню їхньої навчальної мотивації та пізнавальної активності.

Варто зазначити, що проєктна робота передбачає покрокову організацію навчального процесу. Таким чином, на першому (підготовчому) етапі вчитель визначає тему, мету та план роботи, добирає необхідний мовний матеріал. Організаційний рівень передбачає виконання комунікативних завдань і розвиток мовних навичок у груповій взаємодії. Основний відповідає за представлення результатів, розвиток умінь монологічного мовлення та аргументації, тоді як заключний полягає в аналізі, оцінюванні результатів і наданні зворотного зв'язку з боку вчителя або однолітків.

З цього розуміємо, що ефективність навчання значно підвищується, коли учні залучаються до активного обговорення матеріалу через власні приклади та історії, а час мовлення вчителя мінімізується. Також, підкреслюється результативність організації відкритих дискусій або роботи в малих групах [56], коли учні обмінюються знаннями та спостереженнями, а також можуть ставити запитання у більш розслабленій атмосфері. Таким чином, педагог продовжує виконувати провідну роль, проте тепер виступає радше як модератор, який лише слідкує за процесом та, за необхідності, ініціює обговорення, стимулює активну участь учнів та адаптує свої дії відповідно до реакцій і висловлювань школярів.

Зокрема, як було зазначено раніше, у контексті використання інтерактивних презентацій у навчанні монологічного мовлення старшокласників особливої значущості набуває комунікативний підхід.

Слід підкреслити, що такі способи використання презентацій не здатні повністю відтворити природне середовище вивчення іноземної мови, проте допомагають учням уникнути засвоєння неправильних мовних зразків завдяки наданим опорам на слайдах [37]. Таким чином, особливо важливу роль відіграють автентичні відеоматеріали, оскільки занурюють учнів у іншомовне середовище спілкування [28, с. 80]. Крім того, застосування інтерактивних презентацій в поєднанні з відеоматеріалами сприяє реалізації принципів наочності, враховує різні навчальні стилі учнів і підвищує загальну результативність навчального процесу.

Також, для ефективного навчання усного мовлення також доцільно впроваджувати елементи гейміфікації [56; 70], зокрема інтерактивні опитування, вікторини, ігрові вправи та змагання. Дієвими інструментами для реалізації таких підходів є цифрові ресурси, такі як Quizlet, Kahoot, Quizizz, iSpring, Plickers, Wordwall, Baamboozle, Prezi тощо. Наприклад, використання Quizlet допомагає учням розширювати словниковий запас і закріплювати лексичний матеріал за допомогою інтерактивних карток і тестів, в той час як Kahoot забезпечує елемент змагання та сприяє активній участі всіх учасників завдяки ігровим вікторинам у реальному часі. Платформи iSpring та Prezi дозволяють швидко створювати мультимедійні інтерактивні презентації, що поєднують візуальний, аудіальний та текстовий матеріал, тим самим підвищуючи ефективність сприйняття інформації. Інструмент Plickers забезпечує швидкий зворотний зв'язок і дає можливість перевіряти знання без використання персональних гаджетів учнями, що сприяє залученню всіх до навчального процесу [67].

Отже, інтерактивні презентації вирізняються високою доступністю та ефективністю у процесі систематизації раніше засвоєних знань, одночасно сприяючи розвитку креативності та творчих здібностей учнів. Вони знижують

психологічний бар'єр у мовленні, розширюють як пасивний, так і активний словниковий запас, а також стимулюють до самостійного поглиблення знань. У зв'язку з цим, ефективне формування навичок і вмінь іншомовного мовлення передбачає розробку науково обґрунтованої системи вправ і завдань, що є змістом наступного підпункту.

2.3. Підсистема вправ для формування англомовної компетентності у монологічному мовленні учнів 10-11 класу з використанням інтерактивних презентацій.

У попередньому розділі ми з'ясували, що англомовна компетентність в монологічному мовленні старшокласників профільної школи формується під впливом низки факторів, одним з яких є недостатнє володіння інформацією щодо певної проблеми навіть рідною мовою, що, відповідно, унеможлиблює надання відповіді на поставлене запитання. Саме тому запропоновані завдання повинні укладатися з урахуванням реального інформаційного запасу школярів [29].

Отже, необхідним постає визначення конкретних тем та рівня, якими повинні володіти старшокласники. Як ми з'ясували, учні старших класів спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземної мови прогнозовано володітимуть англійською мовою на рівні B1–B2 [49], що передбачає розуміння складних текстів на конкретні та абстрактні теми, участь у дискусіях із чітким аргументуванням, створення детальних усних висловлювань, активне використання словникового запасу, активне застосування відповідних граматичних структур, правильну вимову та інтонацію [18].

Відповідно до програми Міністерства освіти і науки України [18], мовний інвентар першої іноземної мови старшокласників профільної школи передбачає опанування певного пласту лексики, що охоплює наступні тематичні блоки: особистість, сім'я та друзі, спорт, дозвілля та здоровий спосіб життя, подорожі, їжа та національні страви, природа та навколишнє середовище, мистецтво, наука, Україна, англомовні країни, освіта, робота і професії.

Варто зазначити, що граматичний аспект передбачає наступні категорії та структури: підрядні та складні речення (Past Perfect with adverbial clauses of time, 1, 2, 3 Conditionals, so ... that for results and consequences, defining vs. non-defining relative clauses, reported speech and reporting verbs), засоби вираження модальності (used to/would + infinitive for past routines and habits, modals + passive), фразові дієслова, прийменники причини і мети, часові форми (all tense forms (active/passive), question tags), прикметники (зокрема утворені за допомогою префіксів і суфіксів, складні прикметники, present/past participles as adjectives), прислівники (слова-зв'язки).

Вчені зазначають, що вправи повинні бути з лаконічно сформульованою мовленнєвою настановою, посилюючи за обсягом, забезпечувати поступове нарощування труднощів, залучати різні види пам'яті, містити життєві приклади, спонукати пізнавальну діяльність, бути цілеспрямованими та вмотивованими [13, с. 73; 29].

Таким чином, будь-яка вправа, незалежно від типу та характеру, має три-або чотири фази: постановку завдання, зразок виконання, безпосереднє виконання, перевірку (з боку вчителя, однокласників або самоперевірку) [13, с. 64].

Слід підкреслити, що важливим аспектом є усвідомлення класифікації та специфіки вправ за характером мовленнєвої діяльності, а саме: рецептивних, репродуктивних, рецептивно-репродуктивних, продуктивних і рецептивно-продуктивних [13, с. 66].

Так, рецептивні вправи націлені на сприйняття й розуміння мовного матеріалу (слухання або читання). Репродуктивні завдання, у свою чергу, орієнтовані на повторення та відтворення (усно або письмово) попередньо засвоєного навчального матеріалу. Варто зазначити, що всі репродуктивні завдання фактично є рецептивно-репродуктивними, оскільки учень спершу сприймає вербальну інформацію з певного джерела, а потім повністю або частково її репродукує. Натомість, продуктивні вправи орієнтовані на самостійне створення нових висловлювань на рівні речення або тексту усно або письмово

без попереднього сприймання й розуміння тексту. Водночас, рецептивно-продуктивні завдання поєднують попереднє сприйняття матеріалу та його подальше самостійне творче використання [13, с. 65–66].

Важливим є розуміння та визначення класифікації вправ за комунікативною спрямованістю, зокрема виокремлюють комунікативні (мовленнєві), умовно-комунікативні (умовно-мовленнєві) та некомунікативні (мовні) [13, с. 66].

Таким чином, комунікативні вправи орієнтовані на реальне використання мови в спілкуванні, умовно-комунікативні моделюють мовленнєву діяльність в межах навчальних або контрольованих ситуацій (висловлення вражень та захоплень, обґрунтування власної думки, надання порад і тд.), в той час як некомунікативні спрямовані на засвоєння мовного матеріалу, зосереджуючись лише на формі, без залучення комунікативного контексту [13, с. 66].

Слід підкреслити, що структура заняття з інтерактивними елементами включає підготовку, пояснення цілей і завдань, активне обговорення або самостійну роботу над завданням, а також рефлексію та обговорення результатів. Інтерактивні технології стимулюють учнів активно брати участь у навчальному процесі, розвиваючи креативне мислення та творчі підходи до англомовного монологічного мовлення [30].

У процесі організації навчальної діяльності часто виникає ситуація, коли один учень говорить, а решта мовчать. Особливої уваги у цьому контексті набуває ширше застосування групових та парних режимів виконання завдань, створення ігрових ситуацій, якими ми також будемо послуговуватися. Задля підвищення рівня мотивації та активного залучення всіх учнів варто надати додаткові завдання-настанови для решти учнів (активне слухання, занотовування, підрахунки тощо) [29].

Вчені [14, с. 72–73] зазначають, що система вправ повинна включати три групи завдань відповідно до трьох етапів формування умінь монологічного мовлення. Зокрема, етапи формування монологічного мовлення старшокласників профільної школи було визначено у підпункті 2.1.

Таким чином, завдання *I групи* спрямовані на об'єднання зразків мовлення рівня фрази у понадфразову єдність. Наведемо приклади розроблених нами вправ на цьому рівні:

Вправа 1.

Мета: навчити учнів логічно поєднувати речення та використовувати слова-зв'язки між ними.

Тип вправи: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Постановка завдання: на слайді презентації показані 5–6 окремих речень на тему “Travelling abroad”.

Зразок виконання: *Last summer, I visited Spain with my family. We stayed in a small hotel near the beach. Every day, we explored different cities and tried local food. I really enjoyed learning about Spanish culture and history. Finally, the trip gave me unforgettable memories and inspired me to travel more.*

Завдання: Arrange the following sentences in a logical order and add linking words (firstly, moreover, finally):

1. *Every day, we explored different cities and tried local food.*
2. *The trip gave me unforgettable memories and inspired me to travel more.*
3. *Last summer, I visited Spain with my family.*
4. *I really enjoyed learning about Spanish culture and history.*
5. *We stayed in a small hotel near the beach.*

Виконання: учні самостійно складають речення в логічну послідовність, використовуючи слова-зв'язки, і записують готовий текст у зошит.

Перевірка: старшокласники зачитують свої варіанти перед класом, обговорюють різні можливі послідовності речень і аргументують свій вибір. Вчитель надає зворотний зв'язок.

Вправа 2.

Мета: активізувати лексику з теми “Work-life balance”, навчити учнів розпізнавати основні стратегії підтримання балансу між роботою та особистим життям, готуючи їх до подальшого усного висловлювання.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, навчально-мовленнєва.

Постановка завдання: учитель демонструє на слайді поради та їх описи.

Завдання: Match each tip to the correct description. Then choose two tips that you think are the most useful and explain why.

Work-Life Balance	
Tips	Descriptions
1. Plan your day	a) Helps you avoid burnout and stay focused.
2. Take regular breaks	b) Keeps your mind and body healthy.
3. Do physical activity	c) Makes it easier to manage tasks and relax after work.
4. Spend time with family and friends	d) Strengthens relationships and reduces stress.

Ілюстрація згенерована за допомогою штучного інтелекту – chat GPT.

Зразок виконання: учитель демонструє приклад на слайді:

I think taking regular breaks and spending time with my family are the most useful tips because they help people relax and feel happy.

Виконання: учні індивідуально та письмово співвідносять поради з описами, а потім по черзі розповідають про 2 поради, які вважають найкориснішими.

Перевірка: учитель демонструє правильні відповіді на слайді (1 – c, 2 – a, 3 – b, 4 – d, 5 – e) та надає зворотний зв'язок.

Як бачимо, наведені вправи відповідають завданням I етапу формування умінь монологічного мовлення, оскільки забезпечують засвоєння структурних і логічних зв'язків між реченнями, удосконалюють вимовні та інтонаційні навички, а також розвивають уміння логічно вибудовувати мікротекст. Крім того, запропоновані завдання поєднують різні види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), що сприяє формуванню цілісної комунікативної компетентності. Зокрема, застосування автентичних матеріалів, інтерактивних форм роботи (групові обговорення, matching exercises) підвищує мотивацію учнів, створює умови для активного залучення до освітнього процесу та формує базу для переходу до більш складних, продуктивних видів монологічного мовлення.

Перейдемо до прикладів II групи вправ, спрямованих на створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня.

Вправа 1.

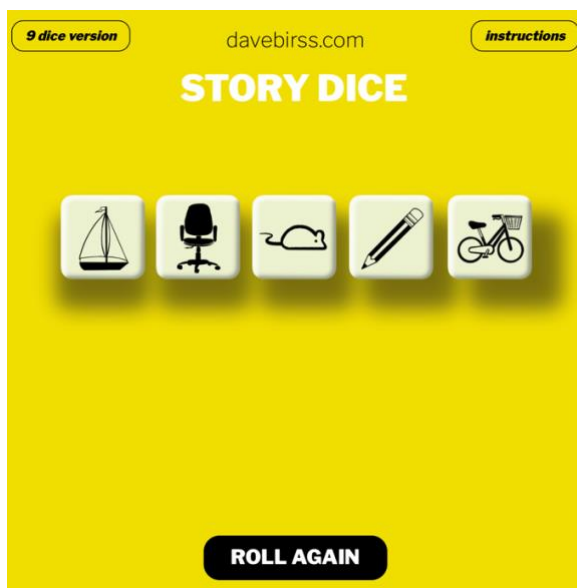
Мета: сформувати в учнів здатність створювати спонтанні короткі логічно завершені монологи, використовуючи стимули у вигляді візуальних кубиків, розвивати креативне мислення та мовленнєву ініціативу.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: учитель демонструє цифрові кубики Story Dice [72] із випадковими символами, пояснює принцип побудови короткої історії та наводить приклад.

Завдання: Roll the dice and create a short story (5-9 sentences) based on the dices you get.

Зразок виконання: учитель генерує власну комбінацію символів та складає коротку історію:

Last weekend, I decided to draw a picture of a sailing boat. I sat in my office chair, turned on my computer, and started looking for ideas online. Suddenly, a little mouse ran across the floor and scared me! I grabbed my pencil to make a quick sketch before I forgot the idea. When I finished, I took my bicycle and rode to the lake to see real boats and get more inspiration.

Виконання: учні індивідуально або в парах складають короткий монолог, дотримуючись заданих символів.

Перевірка: презентація історій перед класом; учні аналізують, чи використані всі символи, оцінюють послідовність подій і логічну завершеність. Учитель та однокласники надають зворотний зв'язок.

Варто зазначити, що під час виконання цієї вправи учні можуть зіткнутися з труднощами. По-перше, логічне об'єднання всіх символів у послідовну історію може бути важким через обмежений словниковий запас або недостатню уяву. За потреби, учитель може допомогти з невідомими словами або полегшити завдання, запропонувавши описати кубики у довільній послідовності. По-друге, труднощі можуть виникати під час усного продукування, особливо у менш упевнених учнів, тому важливо надати 1–2 хвилини для підготовки та заохочувати використання опорних фраз (наприклад, First..., Then..., Suddenly..., Finally...).

Вправа 2.

Мета: сформувати в учнів здатність будувати логічно завершені усні монологи з теми “Travelling”, розвивати вміння підтримувати зв'язок між висловлюваннями однокласників, дотримуватися послідовності та структури монологу, а також покращувати пам'ять та уважність.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: на слайді презентації показано серію картинок, які учні використовуватимуть для побудови монологу. Вчитель пояснює правила «монолог-ланцюга»: кожен учень доповнює висловлювання попереднього, дотримуючись логічної послідовності та структури.

Ілюстрація згенерована за допомогою штучного інтелекту – chat GPT.

Завдання: Take turns adding sentences to the monologue chain using the pictures from the presentation. Make a logical story about a trip. Describe what happened before, during, and after the journey.

Зразок виконання: учитель демонструє приклад на слайді:

Last summer, my friends and I decided to travel to Italy. First, we planned our route and booked the tickets. When we arrived, we visited many beautiful cities and tried local food. One day, we went to the sea and were swimming all afternoon. At the end of the trip, we felt happy and full of great memories.

Виконання: учні беруть участь у відкритій дискусії і по черзі додають речення до спільного діалогу. Кожен учень повинен враховувати, що сказали попередні, щоб монолог залишався логічним і послідовним.

Перевірка: учитель надає миттєвий зворотній зв'язок.

Вправа 3.

Мета: навчити учнів описувати екологічні проблеми за зображеннями та пропонувати можливі способи їх вирішення, формуючи логічний короткий монолог.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: на слайді презентації показано серію картинок, що ілюструють екологічні проблеми та можливі рішення.

Ілюстрація згенерована за допомогою штучного інтелекту – chat GPT.

Завдання: Look at the pictures and describe (6-8 sentences) the environmental problems. Suggest possible solutions.

Зразок виконання: на слайді демонструється приклад короткого монологу:

In my town, there is a lot of litter on the streets. This is harmful for animals and people. One way to solve this problem is to organize regular clean-up events. People should also recycle more. I think if everyone helps, our town will become cleaner and healthier.

Виконання: учні працюють самостійно, складають власний короткий монолог на основі картинок та роблять записи.

Перевірка: клас обговорює кожен монолог, вчитель і однокласники дають зворотний зв'язок, учні самоперевіряють, чи описані всі проблеми та запропоновані рішення.

Під час виконання запропонованої вправи учні можуть стикатися з низкою труднощів, серед яких: визначення основної екологічної проблеми за зображеннями, формулювання власних висловлювань англійською мовою з урахуванням лексичних та граматичних норм, логічне поєднання опису проблеми та пропозицій щодо її вирішення у короткий монолог, а також застосування достатнього словникового запасу для адекватного вираження думок. Для подолання цих труднощів доцільно надати учням методичну опору у вигляді таблиці (Додаток А).

Вправа 4.

Мета: розвивати вміння розуміти автентичне мовлення на слух, виділяти головну інформацію та деталі, формулювати власну думку на основі прослуханого; удосконалювати навички логічного й аргументованого висловлення англійською мовою.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання (pre-watching): учні обговорюють запитання на слайдах:

- *What do you think “work-life balance” means?*
- *Why do many people find it difficult to keep this balance today?*
- *What rules might help people achieve it?*

Виконання: учні працюють у парах, обговорюють запропоновані запитання, висловлюють власні думки, наводять приклади. Після цього презентують короткі узагальнення своїх ідей перед класом. Учитель підтримує дискусію, стимулює учнів до розгорнутих відповідей, використовуючи додаткові запитання (Why do you think so?, Can you give an example?).

Перевірка: перевірка здійснюється у формі усного обговорення. Учитель оцінює активність учнів у діалозі, вміння висловлювати власну думку, логічність і послідовність аргументації.

Постановка завдання (while watching): учитель демонструє відео TED Talk Ashley Whillans “3 rules for better work-life balance” [38] та запитання до відео перед переглядом:

- *What 3 main rules does the speaker suggest?*
- *What examples does she give to explain them?*

Виконання: учні переглядають відео один раз, роблячи короткі нотатки у зошитах. Після перегляду вони обговорюють свої записи в парах або малих групах, уточнюють зміст почутого, порівнюють записане. Учитель за потреби демонструє ключові фрази або опорні слова на слайді для полегшення обговорення. Далі старшокласники беруть участь у відкритій дискусії та діляться підсумками.

Перевірка: під час дискусії учні отримують миттєвий зворотний зв'язок щодо мовного оформлення та змісту висловлювань.

Постановка завдання (after watching): учитель демонструє запитання на слайдах:

- *Which rule do you personally find the most useful or realistic? Why?*
- *Do you agree that “time is the most valuable resource”?*
- *How could you apply any of these ideas in your daily life or studies?*

Виконання: учні спочатку роблять записи індивідуально, а потім працюють в парах, обговорюючи наведені запитання. Далі старшокласники беруть участь у відкритій дискусії та діляться підсумками.

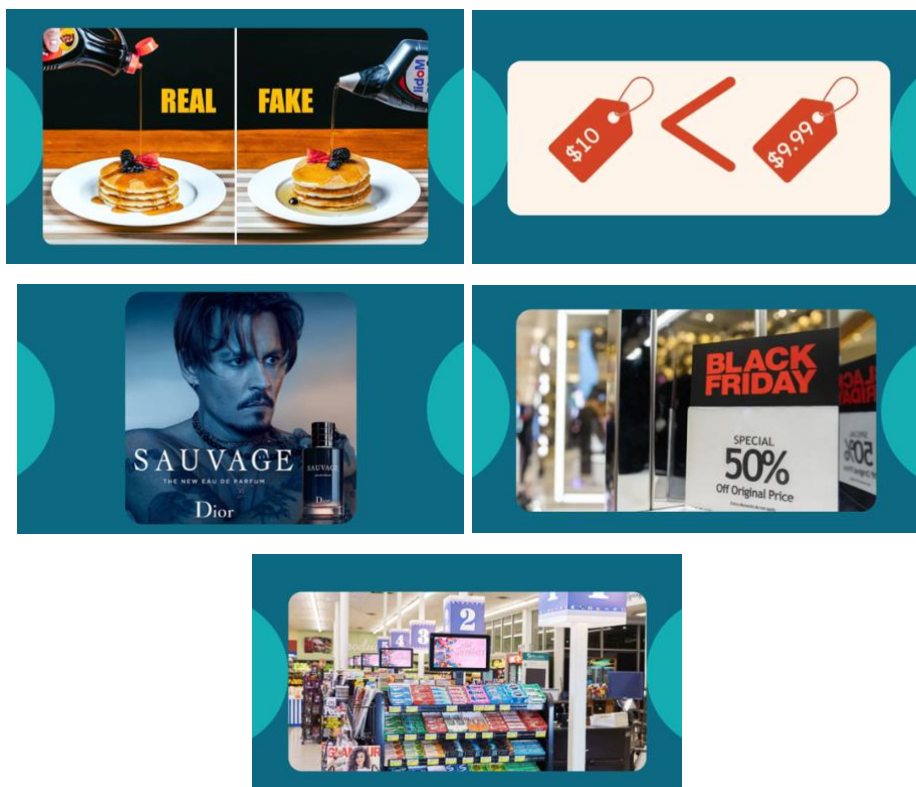
Перевірка: учитель проводить коротке підсумкове обговорення з усім класом, підкреслюючи найцікавіші ідеї та мовленнєві зразки.

Вправа 5.

Мета: розвивати вміння усно описувати маркетингові стратегії та аргументувати своє висловлювання.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: учитель демонструє картинки з хитрощами, які часто використовують продавці, щоб спонукати людей до покупок.

Завдання: Look at the pictures and describe shopping tricks.

Зразок виконання: учитель описує одну з картинок:

This picture shows a perfume advertisement for Dior Sauvage. The company uses a famous actor to attract attention and make the product more desirable. People may feel that buying this perfume will make them look and feel more confident. This is an example of a marketing trick that encourages consumers to associate the product with a certain lifestyle.

Виконання: учні усно описують картинки.

Перевірка: перевірка здійснюється у формі усного обговорення. Учитель оцінює активність учнів та вміння висловлювати власну думку, логічність і послідовність аргументації.

Отже, вправи II групи спрямовані на розвиток умінь самостійного створення монологічних висловлювань понадфразового рівня, формування логічності, зв'язності та послідовності мовлення. Зокрема, запропоновані завдання поєднують елементи рецепції та продукції, забезпечують високий рівень комунікативної активності, стимулюють творче та критичне мислення, а також сприяють удосконаленню лексико-граматичних навичок і мовленнєвої спонтанності. Таким чином, виконання завдань II етапу створює умови для поступового переходу учнів від відтворення готових зразків до самостійного продукування логічно завершених монологів у різних ситуаціях спілкування.

Так, розгляньмо приклади вправ *III групи*, спрямованих на створення власного монологічного висловлювання текстового рівня.

Вправа 1.

Мета: формувати в учнів уміння самостійно створювати структурований, логічно завершений монолог англійською мовою на тему “Travelling”; розвивати навички планування висловлювання, аргументації, узагальнення інформації та презентаційної компетентності.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: учні готують розповіді на тему “My most memorable trip”.

Учитель демонструє на слайді структуру монологу (вступ, основна частина, висновок) і критерії оцінювання (логічність, послідовність, змістовність, мовна точність, виразність).

Завдання: Prepare an individual speech (about 2–3 minutes) on the topic “My most memorable trip”. Your speech should include:

- Introduction: where and when you travelled.
- Main part: what you did and what places you visited.
- Conclusion: why this trip was special for you.

Зразок виконання: на слайді демонструється приклад короткого монологу:

Last summer, I went to France with my family. We visited Paris and saw the Eiffel Tower, the Louvre, and many cozy cafes. I was amazed by the city's beauty and history. One day, we took a boat trip on the Seine River, and it was unforgettable. This journey taught me to appreciate new cultures and be more independent. I will never forget this experience.

Виконання: учні працюють індивідуально та готуються до усного висловлювання (генерують ідеї та роблять нотатки). Учитель допомагає школярам.

Перевірка: після кожного виступу вчитель хвалить учнів та надає зворотній зв'язок).

Вправа 2.

Мета: сформувати в учнів уміння створювати логічно структурований монолог (у формі групової усної презентації) англійською мовою на екологічну тематику; розвивати навички співпраці, аргументації, планування та використання мультимедійних засобів для підтримки виступу.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: учитель пояснює, що клас поділяється на малі групи (3–4 учні). Кожна група обирає або отримує одну екологічну проблему для дослідження (наприклад: plastic pollution, deforestation, global warming, water pollution, endangered species). Учні готують коротку інтерактивну презентацію (3–5 слайдів), у якій описують проблему, її наслідки та можливі шляхи вирішення.

Завдання: Work in groups and prepare a short interactive presentation (3–5 slides) on one environmental issue. Your presentation should include:

- Introduction: What is the problem? Why is it important?
- Main part: Causes and effects of the problem.
- Solutions: What can people, communities, or governments do?
- Conclusion: What can you personally do to help?

Зразок виконання: учитель демонструє приклад на слайді:

- *Example topic: Plastic Pollution*
- *Slide 1. Introduction: Plastic waste is one of the biggest problems today. Every year, millions of tons of plastic end up in the oceans...*
- *Slide 2. Causes and effects: People use too many plastic bags and bottles. This causes water pollution and harms sea animals...*
- *Slide 3. Solutions: We should recycle plastic, use eco-bags, and ban single-use plastic...*
- *Slide 4. Conclusion: I personally try to use a reusable bottle and avoid plastic packaging...*

Виконання: учні працюють у групах, створюють свої презентації за допомогою PowerPoint або Google Slides. Використовують візуальні елементи (зображення, схеми, короткі тексти). Під час виступу кожен член групи озвучує свою частину презентації, формуючи спільний монолог.

Перевірка: після кожного виступу клас і вчитель надають миттєвий зворотний зв'язок. Наприкінці учитель проводить коротке обговорення (Which presentation did you find the most convincing? What new things did you learn?).

Вправа 3.

Мета: формувати в учнів уміння самостійно створювати структурований, логічно завершений монолог англійською мовою на тему “Work-life balance”; розвивати навички аргументації, узагальнення інформації, критичного мислення та презентаційної компетентності.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: на завершальному етапі роботи учні використовують матеріали попередніх занять (лексичні одиниці, зразки висловлювань, ілюстрації, підказки) для створення власної інтерактивної презентації та усного монологу на тему “How to achieve a healthy work-life balance”.

Учитель демонструє на слайді структуру монологу (вступ, основна частина, висновок) і критерії оцінювання (логічність, послідовність, змістовність, мовна точність, виразність).

Завдання: Prepare a short individual presentation (about 2–3 minutes) on the topic “How to achieve a healthy work-life balance”. Your presentation should include:

- An introduction: why work-life balance is important.
- Main points: 2–3 tips or strategies to improve it.
- A conclusion: your personal opinion or recommendation.

Зразок виконання: учитель демонструє приклад на слайді:

Today I would like to talk about work-life balance. Nowadays, many people spend too much time at work and forget about rest. I believe it's important to plan your day carefully. For example, you should finish work on time and avoid checking emails at night. Doing sports and spending time with family also helps to relax and recharge. Personally, I try to take short breaks during the day and spend weekends outdoors. In my opinion, if we care about our health and time, we can achieve real balance in life.

Виконання: учні працюють індивідуально, готують короткі презентації, використовуючи інтерактивні елементи (зображення, ключові слова, схеми). Потім вони виступають перед класом, демонструючи свої слайди.

Перевірка: після кожного виступу вчитель і однокласники надають миттєвий зворотний зв'язок щодо змісту, структури та мовного оформлення монологу. Обговорення проводиться у формі короткої рефлексії (“What was clear?”, “What could be improved?”, “Which idea was the most original?”).

Вправа 4.

Мета: сформувати в учнів уміння створювати логічно структурований монолог у груповій презентації англійською мовою на тему маркетингових стратегій у магазинах; розвивати навички співпраці, аргументації та планування.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Постановка завдання: учитель ділить клас на малі групи (3–4 учні). Учні переглядають відео [46] та кожна група обирає одну зображену маркетингову стратегію (наприклад: розташування товарів, музика у магазині, оформлення

каси, розміщення дорогих товарів). Учні готують розповідь-презентацію, у якій пояснюють стратегію, її вплив на покупців та дають поради, як уникати зайвих витрат.

Завдання: Work in groups and prepare a presentation on one shop marketing strategy from the video. Your presentation should include:

- *Introduction: What is the strategy?*
- *Main part: How does it influence shoppers? Why do stores use it?*
- *Tips: How can people shop smarter and avoid unnecessary purchases?*
- *Conclusion: Your group's personal recommendation.*

Виконання: учні працюють у групах, створюють презентації за допомогою PowerPoint або Google Slides, використовують зображення, ключові слова, схеми. Під час виступу кожен член групи презентує свою частину.

Перевірка: після презентації клас і вчитель дають миттєвий зворотній зв'язок: “Which strategy was the most surprising?”, “What did you learn about shopping habits?”

Висновки до розділу 2.

Проаналізувавши методичні засади формування англомовної монологічної компетентності старшокласників профільної школи, ми визначили, що цей процес реалізується через три основні етапи: мотиваційно-підготовчий, операційно-тренувальний та творчо-комунікативний.

Було з'ясовано, що особливу роль у сучасному навчальному процесі відіграють інтерактивні презентації, які забезпечують високу наочність, стимулюють активну участь учнів, створюють умови для поетапного переходу від репродуктивного до продуктивного рівня мовлення, сприяють розвитку критичного мислення, креативності, вміння аргументовано висловлювати власну позицію, а також дозволяють ефективно моделювати реальні мовленнєві ситуації, поєднувати навчальний контент із практичним застосуванням мови та створювати сприятливу мотиваційну атмосферу. Ми визначили, що підсистема

вправ для формування англомовної компетентності у монологічному мовленні повинна відповідати трьом етапам розвитку навичок, бути поступовою за складністю, посиленою для учнів, інтегрувати рецептивні, репродуктивні, продуктивні та комбіновані вправи, а також забезпечувати активну взаємодію учнів у групах або парах.

Ураховуючи методичні положення, прослідковані в цьому розділі, наступний крок дослідження полягає у практичній перевірці ефективності запропонованої методики.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту.

Зважаючи на необхідність підтвердження ефективності запропонованої методики на практиці, наступним кроком дослідження стало проведення педагогічного експерименту, який дав змогу оцінити ефективність та вплив системи вправ із використання інтерактивних презентацій на формування англомовної монологічної компетентності старшокласників.

Так, експеримент проводився серед учнів 10-Б класу Тернопільської ЗОШ №16 ім. В. Левицького. Загалом було залучено 23 учні віком 15–16 років, з них 14 дівчат і 9 хлопців. Експеримент проходив у три етапи: підготовчий (констатуючий), основний (формуючий) та підсумковий (контрольний).

Перед початком формувального етапу було проведено два спостереження за уроками, які проводила учитель англійської мови обраного класу. Таким чином, це дозволило визначити особливості організації навчального процесу, типові методи роботи та рівень мовленнєвої активності учнів у звичних умовах. Зокрема, отримані результати спостережень стали підґрунтям для уточнення структури формувального навчання та добору оптимальних методичних прийомів.

Метою експерименту було перевірити ефективність розробленої методики формування англомовної компетентності у монологічному мовленні старшокласників шляхом використання інтерактивних презентацій. Так, тему для вивчення “Shopping” було обрано відповідно до шкільної програми 10 класу та погоджено з учителем англійської мови 10-Б класу, що забезпечило

узгодженість експериментального навчання з календарно-тематичним плануванням.

Передбачалося, що використання мультимедійних засобів сприятиме підвищенню рівня сформованості монологічного мовлення завдяки активізації когнітивних процесів, мотивації та самостійності учнів.

Варто зазначити, що для об'єктивного оцінювання рівня сформованості англomовної монологічної компетентності учнів було розроблено систему критеріїв, показників і рівнів [49]:

1. Мовний критерій — точність лексико-граматичного оформлення, фонетична правильність, використання тематичної лексики.
2. Структурний критерій — логічність побудови висловлювання, послідовність, цілісність і зв'язність монологу.
3. Комунікативний критерій — самостійність, виразність, адекватність ситуації, аргументованість і вміння підтримувати монолог.

Рівні сформованості компетентності визначалися за такими орієнтирами:

- високий рівень — учень будує зв'язне, логічно послідовне висловлювання з мінімальними помилками, вільно висловлює власну думку, використовує розширений словниковий запас;
- середній рівень — учень висловлюється загалом правильно, але потребує вербальної підтримки, припускається незначних помилок, має обмежену аргументацію;
- низький рівень — учень не може побудувати зв'язне висловлювання без опор, використовує короткі фрази, допускає значну кількість граматичних та лексичних помилок.

Загалом експеримент тривав протягом чотирьох тижнів (8 уроків) і складався з трьох основних етапів.

Таким чином, на підготовчому (констатувальному) етапі було здійснено первинну діагностику рівня сформованості монологічного мовлення учнів. Присутнім 19 учням було запропоновано виконати усне завдання — побудувати коротке висловлювання на тему “My shopping habits”. Оцінювання

здійснювалося за визначеними критеріями та рівнями. Результати цього етапу (див. рис. 3.1) дали змогу визначити початковий рівень володіння учнями англomовним монологічним мовленням, що стало базою для подальшої роботи.

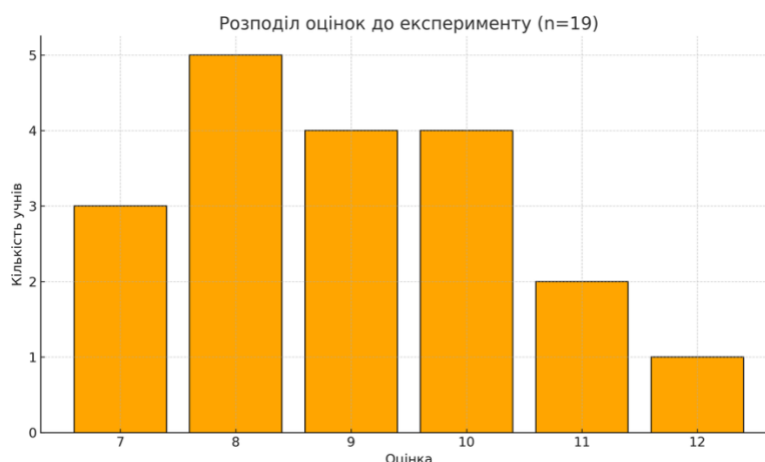

Рис. 3.1. Первинний розподіл оцінок учнів

Як видно з діаграми, більшість учнів отримали 8–10 балів, що свідчить про середній рівень володіння монологічним мовленням. Лише двоє учнів продемонстрували високий рівень (11–12 балів), тоді як три учні отримали 7 балів. Тобто, це свідчить про наявність певних труднощів у побудові зв'язного висловлювання, доборі лексики та самостійності мовлення.

На основному (формульовальному) етапі було впроваджено розроблену методику формування англomовної компетентності у монологічному мовленні з використанням інтерактивних презентацій, описану у другому розділі роботи. Навчальні заняття проводилися у мультимедійно обладнаному кабінеті, що забезпечило можливість використання аудіовізуальних та інтерактивних матеріалів. Слід зауважити, що формульовальний етап включав систему вправ трьох рівнів складності — від рецептивно-репродуктивних до продуктивних, що дозволило забезпечити поетапність розвитку монологічних умінь.

Методика ґрунтувалася на принципах комунікативності, інтерактивності, наочності, свідомості, поетапності та активної взаємодії. Зокрема, важливою складовою було створення мотиваційного середовища, у якому учні мали можливість висловлювати власні думки, співпрацювати, аналізувати матеріал та виконувати завдання, наближені до реальних ситуацій спілкування.

На підсумковому (контрольному) етапі проводилося повторне оцінювання рівня сформованості монологічного мовлення за тими самими критеріями, що й на початковому. Учні пропонувалося виконати аналогічне завдання — підготувати монологічне висловлювання на тему “Responsible shopping” (Додаток Б), яке було презентовано за допомогою мультимедійних засобів. Так, результати порівняння засвідчили зміни в рівнях сформованості англомовної монологічної компетентності, що дало змогу зробити висновки щодо ефективності запропонованої методики.

3.2. Аналіз результатів експериментального навчання та ефективності запропонованої методики.

Основною метою аналізу результатів педагогічного експерименту було порівняння показників, отриманих на констатувальному та контрольному етапах, а також визначення ефективності впровадженої методики навчання монологічного мовлення із застосуванням інтерактивних презентацій. Варто зазначити, що порівняння дало змогу простежити як кількісні, так і якісні зміни в рівні сформованості англомовної монологічної компетентності старшокласників.

Таким чином, під час первинного оцінювання було встановлено, що більшість учнів перебували на середньому рівні сформованості монологічного мовлення. Хоча учні в цілому володіли темою та могли висловити основну думку, їхні відповіді були недостатньо розгорнутими, містили повтори, порушення логічної послідовності та труднощі в доборі відповідної лексики. Значна частина учнів не використовувала складні синтаксичні конструкції, а мовлення було маловиразним і нерідко фрагментарним. Це підтвердило доцільність упровадження методики, що стимулює активну мовленнєву діяльність, розвиває вміння структурувати висловлювання та підвищує мотивацію до говоріння.

Після завершення формувального навчання було проведено контрольний зріз знань, який передбачав виконання аналогічного за характером монологічного завдання. Оцінювання здійснювалося за 12-бальною шкалою відповідно до критеріїв, визначених у підпункті 3.1. У контрольному зрізі взяли участь 17 учнів, які систематично відвідували заняття протягом експерименту. Розподіл отриманих оцінок подано на рис. 3.2.

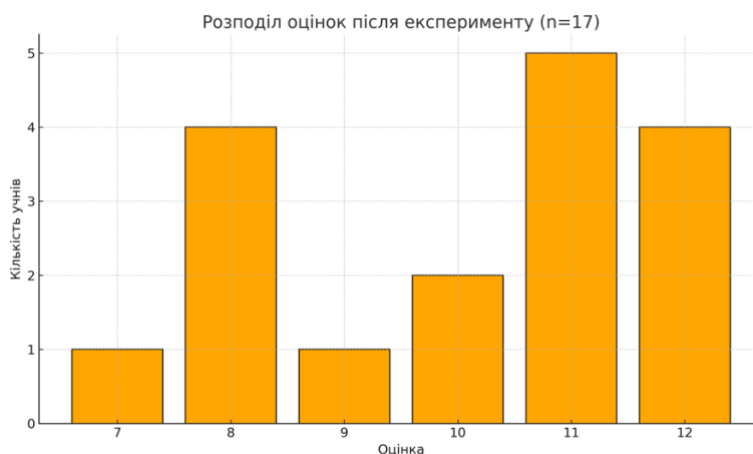

Рис. 3.2. Контрольний розподіл оцінок учнів

Отримані результати демонструють чітку позитивну динаміку. Зокрема, спостерігається зростання кількості учнів, які отримали високі результати (10–12 балів), що свідчить про формування більш впевнених та структурованих монологічних висловлювань. Водночас зменшилася кількість учнів із низькими результатами (7–8 балів), що вказує на якісне покращення рівня сформованості монологічного мовлення.

Особливо показовим є зростання середнього бала з 8,9 на констатувальному етапі до 10,6 бала на контрольному. Таким чином, приріст становить 1,7 бала, або приблизно 19%, що є вагомим показником підвищення рівня монологічних умінь учнів.

Як бачимо, порівняльний аналіз показав позитивну динаміку за всіма трьома критеріями:

1) Мовний критерій. Учні стали активно використовувати нову тематичну лексику, зменшилася кількість лексичних повторів, покращилася точність граматичного оформлення висловлювань. Спостерігається

впровадження складніших синтаксичних конструкцій, а також підвищення загальної мовної правильності.

2) Структурний критерій. Монологи учнів набули завершеності та логічної послідовності. Зросла вмотивованість структурування висловлювання: учні чіткіше виокремлювали вступ, основну частину та висновок, використовували засоби логічного зв'язку (firstly, however, in addition, as a result).

3) Комунікативний критерій. Покращився рівень мовленнєвої ініціативи та здатність підтримувати монолог без тривалих пауз. Учні охочіше висловлювали власну думку, аргументували позицію, демонстрували вищий рівень комунікативної активності та виразності мовлення.

Таким чином, порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів дає підстави стверджувати, що впроваджена методика суттєво вплинула на формування англомовної монологічної компетентності учнів. Зростання кількісних показників, покращення якісних характеристик монологічного мовлення та виражене підвищення мотивації до спілкування свідчать про ефективність використання інтерактивних презентацій у навчальному процесі.

Отже, застосування мультимедійних засобів є результативним шляхом розвитку мовленнєвої самостійності, креативності та комунікативної компетентності старшокласників.

Висновки до розділу 3.

Проведений педагогічний експеримент дав змогу всебічно перевірити ефективність запропонованої методики формування англомовної монологічної компетентності старшокласників із використанням інтерактивних презентацій. Порівняння результатів констатувального та контрольного етапів засвідчило наявність суттєвих позитивних змін у рівні сформованості монологічних умінь учнів як у кількісному, так і в якісному вимірах.

Експериментально підтверджено, що на початковому етапі більшість учнів перебували на середньому рівні сформованості монологічного мовлення, демонструючи фрагментарність висловлювань, недостатню логічну послідовність, обмежений словниковий запас та нерозвинені навички аргументації. Зокрема, після впровадження формувального навчання, побудованого на поєднанні інтерактивних презентацій, системи вправ різних рівнів складності, групових та індивідуальних форм роботи, учні показали покращення мовленнєвих результатів.

Кількісний аналіз результатів засвідчив зростання середнього бала з 8,9 до 10,6, що становить приріст у 1,7 бала (приблизно 19%). Збільшилася кількість учнів із високим рівнем сформованості монологічного мовлення та зменшилася кількість учнів із низькими результатами. Висловлювання учнів стали структурованішими, логічно послідовними, мовно точними та більш аргументованими.

Отже, результати експерименту свідчать, що використання інтерактивних презентацій є ефективним інструментом розвитку мовленнєвих умінь старшокласників. Така методика підвищує мотивацію та залученість учнів та забезпечує поетапний розвиток комунікативних умінь.

ВИСНОВКИ

У нашому дослідженні було розглянуто актуальне питання формування англomовної комунікативної компетентності старшокласників профільної школи, що є важливою складовою іншомовної комунікативної компетентності. Простежено, що формування монологічних умінь часто викликає труднощі, пов'язані з відсутністю мотивації, сором'язливістю, недостатнім словниковим запасом, обмеженими можливостями для систематичної мовленнєвої практики та невмінням логічно й послідовно висловлювати власні думки. Було теоретично та практично обґрунтовано, що одним із ефективних способів підвищення навчальної мотивації та розвитку структурованих монологічних умінь є використання інтерактивних презентацій. Результати роботи дозволяють нам зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу сучасної наукової психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури було проаналізовано теоретичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні учнів профільної школи. Ми визначили, що іншомовна комунікативна компетентність є інтегративною системою знань, умінь і стратегій, що забезпечують здатність особистості ефективно здійснювати іншомовну взаємодію в різних контекстах, тоді як монологічне мовлення є її важливою продуктивною, когнітивно складною формою, що характеризується односпрямованістю, зв'язністю, логічністю та цілеспрямованістю без безпосередньої інтеракції зі співрозмовником. З'ясовано, що англomовне монологічне мовлення формується під впливом психологічних, мотиваційних, когнітивних, лінгвістичних, фізіологічних, організаційних, методичних та прагматичних факторів.

2. Методологічна розвідка підтверджує доцільність використання інтерактивних презентацій у процесі формування монологічних умінь. Варто зазначити, що мультимедійні засоби вирізняються високою доступністю, підвищують мотивацію та знижують психологічний бар'єр у мовленні,

дозволяють учням демонструвати креативність та структурувати монологічні висловлювання.

3. Розроблена підсистема вправ для розвитку англомовної монологічної компетентності старшокласників профільної школи з використанням інтерактивних презентацій повинна ґрунтуватися на принципах комунікативності, інтерактивності, наочності, свідомості, поетапності та активної взаємодії, а також враховувати особливості школи та учнів.

4. У ході педагогічного експерименту виявлено позитивний вплив використання інтерактивних презентацій на формування англомовного монологічного мовлення старшокласників профільної школи. Прослідковано, що висловлювання учнів стали структурованішими, логічно послідовними, мовно точними та більш аргументованими, а аналіз результатів засвідчив підвищення середнього бала з 8,9 до 10,6.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що поставлена мета досягнута, а всі завдання — реалізовані.

Отже, результати нашого дослідження показують, що інтерактивні презентації мають значний дидактичний потенціал, забезпечуючи поєднання візуальних, аудіальних і текстових каналів сприйняття, сприяють ефективному формуванню англомовного монологічного мовлення, підтримують структурування монологу та створюють умови для поступового переходу від репродуктивних до продуктивних видів діяльності. Перспективними напрямками подальших досліджень є удосконалення методики навчання англомовного монологічного мовлення, вивчення довготривалого впливу інтерактивних презентацій на мовленнєву автономію учнів та розроблення методичних рекомендацій для вчителів щодо системного впровадження презентаційних технологій у навчання іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Т. Проектна діяльність учнів з використанням ІКТ на уроках англійської мови. *Рідна школа*. 2014. Вип. 12. С. 31–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_12_10 (дата звернення: 01.12.2025).
2. Вяхк І. А. Педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій : дис...канд. пед. наук: 13.00.04. 2013. Вінниця. 222 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0413U006523> (дата звернення: 01.12.2025).
3. Голячук А. Використання методики сторітеллінгу на уроках англійської мови. *Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства* : збірн. наук. праць. Вип. 2. м. Житомир. 2020. С. 53–57. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/31335/1/Голячук.pdf> (дата звернення 27.10.2025).
4. Городецька Н., Гриців В. Особливості формування англомовної компетентності в монологічному мовленні в студентів закладів вищої освіти. *Академічні візії*. 2024. Вип. 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14571429> (дата звернення: 17.09.2025).
5. Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів. інформаційні технології і засоби навчання. Електронне наукове фахове видання. Вип. 1 (1). URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/160/1/dement_morze_E_zb1_2006.pdf (дата звернення: 08.12.2025).
6. Діордіященко О. Формування професійної компетентності вчителя іноземних мов на сучасному етапі. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2010. Серія: «Філологічні науки». Вип. 89 (2). С. 290–294. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2010_89\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2010_89(2)_7) (дата звернення: 24.09.2025).
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання : наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ. *Ленвіт*.

2003. 273 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/286> (дата звернення: 27.09.2025).

8. Зеленін Г. Психологічні механізми вивчення іноземної мови. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання*. 2017. С. 34–35. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_03_2017/pdf/12.pdf (дата звернення 01.12.2025).

9. Кардаш Л. Специфіка монологічного мовлення: психологічний та лінгвістичний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. Серія «Філологічна». Вип. 57. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_57_13 (дата звернення: 28.09.2025).

10. Левківська К. Спілкування і комунікація. Функції комунікації. *Професійна комунікація: мова і культура* : зб. матеріалів конф. м. Житомир. 2016. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/23171> (дата звернення: 19.09.2025).

11. Марцін В. Формування англomовної компетентності в говорінні майбутніх фахівців. *Наукові записки*. 2024. Серія: Педагогічні науки. Вип. 216. С. 222–225. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-222-225> (дата звернення: 18.09.2025).

12. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Дніпро. Університет імені Альфреда Нобеля. 2019. 256 с. URL: https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/filol/filol_20.pdf (дата звернення 28.11.2025).

13. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. Кол. авторів під керівн. Ю. Ніколаєвої. *Ленвіт*. 2002. 328 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf> (дата звернення 17.10.2025).

14. Методика навчання англійської мови: навчально методичний посібник. укл. Гембарук А. С., Холод І. В. Умань. 2019. 160 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11705/1/Посібник_Холод_2019.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

15. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ. *Ленвіт*. 2013. 590 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/267?show=full> (дата звернення: 03.12.2025).
16. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник для студ. вищ. навч. закл. Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ. *Академія*. 2010. 328 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf (дата звернення: 03.12.2025).
17. Міністерство освіти і науки України. Державні стандарти загальної середньої освіти. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення (02.12.2025)).
18. Міністерство освіти і науки України. Навчальна програма з іноземних мов для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. 2017. URL: <https://surl.lu/cuxvcn> (дата звернення: 17.10.2025).
19. Мукан Н., Горохівська Т., Ієвлєв О., Чубінська Н., Кобрин В. Іншомовна комунікативна компетентність: поняттєвого-категорійний дискурс. *Академічні візії*. Вип. 15. 2023. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10212646> (дата звернення: 23.10.2025).
20. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://surl.li/kynbst> (дата звернення: 02.12.2025).
21. Пасічник О., Пасічник О. Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів 5-6 класів гімназії в монологічному мовленні. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 4 (6). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4\(6\)-150-163](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6)-150-163) (дата звернення: 28.09.2025).
22. Полонська Т. К. Міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність як основа навчання іноземної мови в сучасній гімназії. *Тенденції забезпечення якості освіти*. Матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції (Дніпро, 22 січня 2021 р). Дніпро. Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 44–46. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724052/1/Збірник_Дніпро-44-46.pdf (дата звернення: 02.12.2025).

23. Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі. *Освіта.UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4827/ (дата звернення: 04.12.2025).

24. Ситник О. Формування навчки іншомовного монологічного мовлення студентів: теоретичний аспект. *Science and society, patterns and trends of development*. м. Відень. 2022. С. 161–162. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35692> (дата звернення: 18.09.2025).

25. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в освіті. *Енциклопедія освіти*. Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ. *Юрінком Інтер*. 2021. С. 426–427. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730761/1/ІКТ%20в%20освіті%20Спірін%20ЕБ.pdf> (дата звернення: 08.12.2025).

26. Ставицька І. В., Куценко Н. М. Методичні рекомендації до навчання іншомовного професійно-орієнтованого монологічного мовлення студентів технічних університетів. *НТУУ «КПІ»*. 2016. 67 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/8c71f119-d3ad-4648-8015-eeedec7025fa8> (дата звернення: 02.12.2025).

27. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Вісник Львівського університету ім. Івана Франка*. Серія педагогічна. 2008. Вип. 24. С. 53–63. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/view/225> (дата звернення: 02.12.2025).

28. Трубіцина О. М., Єременко Т. Є. Навчання монологічного мовлення англійською мовою : навч. посіб. з навч. дисципліни «Методика навчання основної іноземної мови» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої

освіти спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Одеса. Університет Ушинського. 2023. 177 с. URL: <https://surl.li/oiqszs> (дата звернення: 02.12.2025).

29. Устименко О. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. Вип. 1. С. 3–9 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2013_1_2 (дата звернення: 15.10.2025).

30. Фальшитинська Ю., Магденко І. Етапи формування креативного монологічного мовлення у старшокласників: від ідеї до реалізації. *Journal of Cross-Cultural Education*. 2024. № 3. С. 54–65. URL: <https://doi.org/10.31652/2786-9083-2024-3-54-65> (дата звернення: 14.10.2025).

31. Фаустова І., Григор'єва Т. Навчання монологічного мовлення учнів старшої школи на уроках англійської мови. Актуальні проблеми навчання іноземних мов за професійним спрямуванням : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф., 25–26 берез. 2022 р., Житомир. ЖДУ ім. І. Франка. 2022. С. 28–32. URL: https://eprints.zu.edu.ua/33889/1/Фаустова_Григор%27єва_тези.pdf (дата звернення: 27.10.2025).

32. Формування освітнього середовища профільної школи: колективна монографія. Піддячий М. І., Доротюк В. І., Левченко Н. Г., Туташинський В. І., та ін. за ред. М. І. Піддячого. Київ. *Педагогічна думка*. 2013. 200 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711882/2/Моногр-ФОСПШ_ЛабПН_ІП-2013p.pdf (дата звернення 04.12.2025).

33. Хоменко Е. Г. Навчання монологічного мовлення учнів старшої школи на основі автентичних художніх текстів країнознавчого характеру. *Іноземні мови*. 2002. № 2. С. 8–18.

34. Чарікова І. В. Методика формування англомовної компетенції старшокласників у монологічному мовленні на основі автентичних текстів країнознавчого характеру. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. №32. С. 118–122 URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v32/30.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).

35. Чиханцова О. Іншомовна комунікативна компетентність як фактор розвитку особистості. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2019. Вип. 16. С. 279–286. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v6/i16/32.pdf> (дата звернення: 03.10.2025).
36. Чорна В. Особливості іншомовної комунікативної компетентності в удосконаленні фахової діяльності вчителя іноземної мови. *Образ сучасного педагога*. 2021. Вип. 1 (5). С. 81–84. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-81-84](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-81-84) (дата звернення 20.09.2025).
37. Янчук О. Можливості застосування електронних презентацій у навчанні старшокласників усного монологічного мовлення. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. 2017. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/26771/1/%D0%AF%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
38. 3 rules for better work-life balance. *TED: Ideas change everything*. URL: https://www.ted.com/talks/ashley_whillans_3_rules_for_better_work_life_balance (date of access: 30.10.2025).
39. Abdel-Haq E., Sadeq F., Helwa H. Using Dramatic Monologue for Developing EFL Speaking Skills among Prospective Teachers. *Journal of Faculty of Education*. 2020. No. 121. URL: https://jfe.bu.edu.eg/files/94009_1605007593.pdf (Last accessed: 29.09.2025).
40. Adriano R. Picture Telling in ESL Teaching. *LinkedIn*. 2022. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/picture-telling-esl-teaching-roland-rainier-adriano> (Last accessed: 27.10.2025).
41. Ahmed S. Communicative competence in English as a foreign language: its meaning and the pedagogical applications for its development. *International Journal of English Language Teaching*. 2018. Vol. 6, No. 9. P. 27–33. URL: <https://surl.lu/hvjqmc> (Last accessed: 02.12.2025).

42. Alrasheedi S. Investigation of Factors Influencing Speaking Performance of Saudi EFL Learners. *Arab World English Journal*. 2020. Vol. 11, No. 4. P. 66–77. DOI: <https://doi.org/10.24093/awej/vol11no4.5> (Last accessed: 18.09.2025).
43. Alvarez C. L., Tamayo M. R., Santos J. C. Factors influencing the development of speaking skills among Ecuadorian EFL learners: Teachers' perspectives. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*. 2024. Vol. 14, No. 2. P. 319–331. DOI: <https://doi.org/10.17509/ijal.v14i2.74889> (date of access: 18.09.2025).
44. Bachman L. F. Fundamental considerations in language testing. *Oxford University Press*. 1990. 408 p.
45. Bora P. Importance of Writing Skill to Develop Students' Communication Skill. *Journal for Research Scholars and Professionals of English Language Teaching*. 2023. Vol. 7, No. 35. DOI: <https://doi.org/10.54850/jrspelt.7.35.009> (Last accessed: 18.09.2025).
46. Business Insider. 5 Ways Retailers Trick You Into Spending More Money, 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DbIC5sGmzCw> (Last accessed: 02.12.2025).
47. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. I, No. 1. P. 1–47. DOI: <https://doi.org/10.1093/applin/i.1.1> (Last accessed: 17.09.2025).
48. Chomsky N. Aspects of the theory of syntax. *M.I.T. Press*. 1965. 62 p.
49. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. *Cambridge University Press*. 2001. 276 p. URL: www.coe.int/lang-cefr (Last accessed: 02.12.2025).
50. Djabbarova S. Interactive methods in developing monologue speech skills of students during English language lessons. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*. Vol. 38. 2025. URL: <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/1523/1465> (Last accessed: 26.10.2025).

51. Hazaymeh W., Alomery M. The effectiveness of visual mind mapping strategy for improving English language learners' critical thinking skills and reading ability. *European Journal of Educational Research*. Vol. 11(1). 2022. P. 141–150. DOI: <https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.1.141> (Last accessed: 27.10.2025).
52. Hazen S., Mazur C. Cognitive Development in Adolescence – Lifespan Development. *Lifespan Development*. URL: <https://surl.li/ojnwux> (Last accessed: 03.10.2025).
53. How can public speaking empower high school students? *Delhi Public School DPS Warangal*. 2025. URL: <https://surl.li/mwsmyy> (Last accessed: 29.09.2025).
54. Huseynova, S. Effective Ways of Forming Communicative Competence in High School Students. *Grail of Science*. 2024. No. 42. P. 443–448. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.08.2024.066> (Last accessed: 29.09.2025).
55. Hymes D.H. On Communicative Competence. *J.B. Pride and J. Holmes (eds) Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth. Penguin*. 1972. P. 269– 293.
56. Interactive Presentations: 5 Ideas That Will Engage Students. *ViewSonic Library*. URL: <https://surl.li/dadhwi> (Last accessed: 25.10.2025).
57. Jahbel K. Factors affecting students' speaking performance at High Schools in Malang. *International Journal of English and Education*. 2017. Vol. 6 (3). URL: <https://ijee.org/assets/docs/23enclave.171153648.pdf> (Last accessed: 02.12.2025).
58. Kiessling C., Fabry G. What is communicative competence and how can it be acquired? *GMS Journal for Medical Education*. 2021. Vol. 38 (3). URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7994879/> (Last accessed: 21.09.2025).
59. Kushnir L., Mykhalchuk N. The characteristics of a foreign monologue. *Актуальні проблеми сучасної іноземної філології*. 2021. P. 145–149. URL: https://www.academia.edu/48973683/Актуальні_проблеми_сучасної_іноземної_філології_2021 (Last accessed: 29.09.2025).

60. Kvernbekk T. Revisiting dialogues and monologues. *Educational Philosophy and Theory*. 2012. Vol. 44, No. 9. DOI: 10.1111/j.1469-5812.2010.00695.x (Last accessed: 25.09.2025).
61. Leong L.-M., Ahmadi S. M. An Analysis of Factors Influencing Learners' English Speaking Skill. *International Journal of Research in English Education*. 2017. Vol. 2, No. 1. P. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.18869/acadpub.ijree.2.1.34> (Last accessed: 21.09.2025).
62. Liu M. Role play in English language teaching. *Asian Social Science*. 2012. Vol. 8(2). P. 1–5. URL: <https://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/3988> (Last accessed: 27.10.2025).
63. Mayer R. E. The Cambridge Handbook of Multimedia Learning. Cambridge University Press. 2021. P. 1–11. URL: https://assets.cambridge.org/97811076/10316/excerpt/9781107610316_excerpt.pdf (Last accessed: 08.12.2025).
64. McPherson G., Dunn C. Tips and Strategies Supporting Learners' Oral Presentations. *Supporting Post-Secondary English Language Learners*. 2022. URL: <https://surl.li/kdewvn> (Last accessed: 25.10.2025).
65. Park S. A Corpus-Based Comparison of Syntactic Complexity in Spoken and Written Learner Language. *Canadian Journal of Applied Linguistics*. 2022. Vol. 25, No. 2. P. 47–70. DOI: <https://doi.org/10.37213/cjal.2022.32477> (Last accessed: 24.09.2025).
66. Protsko Y. The use of internet-resources in the process English teachers of new generation training. *Bulletin of Postgraduate Education*. Series «Educational sciences». 2020. No. 40. P. 154–169. URL: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11\(40\)-154-169](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-154-169) (Last accessed: 17.10.2025).
67. Rybchynska A. Development of communication skills through the introduction of interactive teaching methods in English lessons. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. Series “Pedagogy and Psychology”, Vol. 9, No. 2. 2023. DOI: 10.52534/msu-pp2.2023.09 (Last accessed: 27.10.2025).

68. Salvador R., Olivers S. M., Lobaton V. P. Communicative Competence of Senior High School Students: Basis for Remedial Program in English. *SSRN Electronic Journal*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4418525> (Last accessed: 27.09.2025).
69. Shokirov B., Sharipova C. Linguodidactic Principles of Developing Students' Monologic Speech during Foreign Language Teaching. *European Journal of Innovation in Nonformal Education*. 2024. Vol. 4 (12). URL: <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/4797> (Last accessed: 21.10.2025).
70. Simbana E. A., Sarabia-Guevara D. A., Garcia-Vilema F. R., Rico-Poma J. P. Gamification for improving oral communication skills in English as a Foreign Language learners. *Cienciamartia*. Vol. 9 (2). 2023. P. 359–379. DOI: <https://doi.org/10.35381/cm.v9i2.1176> (Last accessed: 25.10.2025).
71. Stakhova M., Stakhova O. Foreign language communicative competence as the basis of studying foreign languages. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. No. 54. P. 81–84. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-54-81-84> (Last accessed: 19.09.2025).
72. StoryDice — story idea generator by Dave Birss. *Dave Birss Creativity and Innovation Speaker*. URL: <https://davebirss.com/storydice/> (Last accessed: 27.10.2025).
73. Sun X. Analysis of Applying Situational Simulation Method in College English Classroom Teaching. *Atlantis Press*. 2015. URL: <https://www.atlantispress.com/article/16617.pdf> (Last accessed: 27.10.2025).
74. Tayyab J., Imran Z., Arif M. Review Of Factors Affecting English Speaking Skills Among Foreign English Learners. *Global Language Review*. 2023. Vol. 8, No. 2. P. 487–498. DOI: [https://doi.org/10.31703/glr.2023\(viii-ii\).40](https://doi.org/10.31703/glr.2023(viii-ii).40) (Last accessed: 19.09.2025).
75. Vasilieva P. Foreign language communicative competence: problems, approaches, searches and solutions. *International Scientific Journal of Universities and*

Leadership. 2020. No. 1 (9). P. 98–108. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-9-1-98-108> (Last accessed: 19.09.2025).

76. What Is Scaffolding in Education and How Is It Applied? *Grand Canyon University*. 2023. URL: <https://surl.lt/okbuhs> (Last accessed: 27.10.2025).

77. Whyte S. Revisiting communicative competence in the teaching and assessment of language for specific purposes. *Language Education and Assessment*. 2019. Vol. 2, No. 1. P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.29140/lea.v2n1.33> (Last accessed: 19.09.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1. Опис екологічної проблеми

				Environmental issue		
A major ecological concern is ... One of the biggest threats to our planet is ...				air pollution. water pollution. climate change. plastic waste. deforestation.		
It should be	prevented reduced stopped	because it	causes leads to results in increases	health problems. ecosystem damage. global warming. animal extinction. loss of biodiversity. risk to future generations. economic losses.		
To address this problem, ... To reduce its impact, ... To protect the environment ...		we should	take actions	and	promote recycling.	
			spread awareness		plant more trees.	
			support environmental initiatives		avoid harming nature.	

Вправа “Responsible shopping”

Мета: навчити учнів висловлювати власну думку про покупки, розрізняти відповідальні та імпульсивні покупки, формувати вміння аргументовано пояснювати свій вибір.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Постановка завдання: учитель демонструє на слайді різні покупки (одяг, гаджети, продукти, аксесуари) та короткі описи.

Завдання: Match each shopping behavior to the correct description:

- a) Responsible shopping.
- b) Impulsive shopping.

Shopping

- Buying clothes online without checking reviews
- Choosing eco-friendly products in a supermarket
- Buying unnecessary gadgets on sale
- Comparing prices before buying a smartphone
- Impulse buying snacks while waiting in line

Ілюстрація згенерована за допомогою штучного інтелекту – chat GPT.

Then tell whether you are a responsible shopper or impulsive buyer and explain in 6–8 sentences.

Зразок виконання: учитель демонструє приклад на слайді:

Buying organic products in a supermarket — a) Responsible shopping

I think I often buy clothes impulsively because I want to follow trends, even if I don't really need them.

Виконання: учні співвідносять описи поведінки з відповідними категоріями та перевіряють завдання. Старшокласники по черзі розповідають про свої звички покупок.

Перевірка: вчитель демонструє правильні відповіді на слайдах, учні самостійно перевіряють завдання. Вчитель слухає учнів та надає зворотній зв'язок.